

KANCELARIA SENATU
BIURO ANALIZ I DOKUMENTACJI
Dział Analiz i Opracowań Tematycznych

Uregulowania prawne dotyczące
przemocy w rodzinie na tle
wybranych rozwiązań legislacyjnych

OPRACOWANIA TEMATYCZNE

OT-570

WRZESIEŃ 2009

Spis treści

1.	Wstęp	3
2.	Formy przemocy	6
3.	Polskie uregulowania prawne dotyczące przemocy w rodzinie	9
4.	Rozwiązania legislacyjne w innych państwach	18
	– Austria	18
	– Hiszpania	20
	– Niemcy	21
	– Wielka Brytania	22
	– Stany Zjednoczone	27
5.	Program Unii Europejskiej DAPHNE	29
6.	Skarga Nahide Opuz przeciwko Turcji do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ..	30
7.	Załączniki.....	33
8.	Wyrok ETPCZ nr 455 z dnia 9.06.2006, nr sprawy 33401/02	33
9.	Decyzja Nr 779/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20.06.2007	41
10.	Zarządzenie Nr 162 Komendanta Głównego Policji z dnia 18.02.2008.....	52

©Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2009

Opracowanie:
Jagoda Tracz-Drał

Biuro Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu
Dyrektor – Agata Karwowska-Sokołowska – tel. 022 694 94 32, fax 022 694 94 28,
e-mail: sokolows@nw.senat.gov.pl
Wicedyrektor – Ewa Nawrocka – tel.022 694 98 53,
e-mail: nawrocka@nw.senat.gov.pl
Dział Analiz i Opracowań Tematycznych tel. 022 694 98 04

Wstęp

Istnieje wiele definicji przemocy w rodzinie (*domestic violence*). Wszystkie z nich zawierają takie elementy jak: działanie zamierzone, intencjonalne, świadome; przewaga sił agresora; wywołanie cierpienia i szkody; działanie skierowane przeciwko członkowi rodziny; działanie z intencją wyrządzenia komuś krzywdy, narzucenia mu władzy, dokonania bezprawnych czynów, godzenia w czyjąś osobistą wolność, naruszenia praw i dóbr osobistych; działanie wykraczające poza społeczne normy, zasady relacji międzyludzkich.

Przemoc rodzinna według ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste, w szczególności narażające na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”¹.

Angielska organizacja „Aquarius” definiuje przemoc domową jako „każdą formę fizycznego, emocjonalnego, seksualnego lub finansowego nadużycia, która ma miejsce w relacji z kimś bliskim lub członkiem rodziny. Zaliczamy do tego znęcanie się, maltretowanie, kontrolowanie zachowania drugiej osoby”.

Od 1998 roku w Policji została wprowadzona procedura postępowania w czasie interwencji wobec przemocy domowej pod nazwą „Niebieska Karta”. Procedura została opracowana przez Komendę Główną Policji, Komendę Stołeczną Policji oraz Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie. „Niebieska Karta” jest dokumentem służbowym wypełnianym przez funkcjonariusza Policji² i od 2004 roku przez pracownika socjalnego w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia przemocy w rodzinie.

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. Nr 180, poz. 1493.

² Zarządzenie nr 162 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 lutego 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskiej Karty”, Dz. Urz. KGP nr 4, poz. 30.

Służy ona dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w danej rodzinie, ocenie zagrożenia dalszą przemocą, przygotowaniu skutecznego planu pomocy osobie poszkodowanej, jest dowodem w sprawach sądowych.

Statystyki Komendy Głównej Policji pokazują, że liczba ofiar przemocy domowej w 2008 roku wg „Niebieskiej Karty” wynosiła ogółem 139,7 tys. 92,4% ofiar tych przestępstw to kobiety i dzieci. Dzieci do 13 lat, które doświadczyły przemocy domowej, to grupa 31,7 tys. (patrz Tabela 1).

Liczba sprawców przemocy domowej w 2008 roku wynosiła 86,6 tys. 95,2% sprawców przemocy to mężczyźni (patrz Tabela 2), z których prawie 73% było pod wpływem alkoholu (patrz Tabela 4). Policja w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie interweniowała ponad 86,4 tys. razy (patrz Tabela 3). Przemoc w rodzinie może mieć, i często ma, najtragiczniejszy finał. Przyczyną co trzeciego zabójstwa jest tzw. konflikt w rodzinie, w wyniku którego w 2008 roku zostało zamordowanych 247 osób (liczba popełnionych zabójstw ogółem wynosi 759)³. Ofiarami zabójstw w wyniku przemocy były przede wszystkim kobiety. W Hiszpanii co roku ginie z rąk partnerów 50 – 70 kobiet⁴.

Tabela 1. Ofiary przemocy domowej wg „Niebieskiej Karty”

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba ofiar przemocy domowej ogółem	127.515	137.299	150.266	156.788	157.854	130.682	139.747
w tym kobiety	74.366	80.185	88.388	91.374	91.032	76.162	81.985
w tym mężczyźni	7.121	7.527	9.214	10.387	10.313	8.556	10.664
dzieci do lat 13	30.073	32.525	35.137	37.227	38.233	31.001	31.699
nieletni od 13 do 18 lat	15.955	17.062	17.527	17.800	18.276	14.963	15.399

Źródło: Komenda Główna Policji.

³ Dane statystyczne Komendy Głównej Policji.

⁴ K. Zuchowicz, *Unia powinna walczyć z domowymi katami*, Rzeczpospolita z dnia 6 stycznia 2007.

Tabela 2. Sprawcy przemocy domowej

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba sprawców przemocy domowej ogółem	76.991	83.330	91.920	97.142	96.775	81.743	86.568
w tym kobiety	2.903	2.861	3.501	4.153	4.074	3.632	3.942
w tym mężczyźni	73.759	80.233	88.180	92.776	92.526	77.937	82.425
nieletni	329	236	239	213	175	170	201

Źródło: Komenda Główna Policji.

Tabela 3. Interwencje Policji

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Interwencje domowe ogółem	559.387	593.727	610.941	608.751	620.662	718.819	658.651
w tym dotyczące przemocy w rodzinie	96.449	85.512	92.495	96.773	96.099	81.403	86.455

Źródło: Komenda Główna Policji.

Tabela 4. Sprawcy przemocy domowej będący pod wpływem alkoholu

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba sprawców przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu	60.884	64.064	70.203	74.633	74.772	63.303	61.991
w tym kobiety	-	1.305	1.780	2.255	2.126	2.073	1.949
w tym mężczyźni	-	62.690	68.382	72.315	72.588	61.085	59.987
w tym nieletni	-	69	41	63	58	145	55

Źródło: Komenda Główna Policji.

Formy przemocy

W literaturze przedmiotu przedstawiane są różne formy przemocy w rodzinie: psychiczna (emocjonalna), fizyczna, seksualna, ekonomiczna. Z analizy przeprowadzonej w 2007 roku dotyczącej skali zjawiska przemocy w rodzinie⁵ wynika, że najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy jest przemoc psychiczna (31%). Rzadszą formą przemocy jest przemoc fizyczna (17%), ekonomiczna (8%) oraz seksualna (3%).

Przemocą psychiczną są działania mające na celu pozbawienie ofiary zaufania do siebie samej tak, aby czuła się samotna i zależna tylko od agresora. Formami przemocy psychicznej są m.in.: przymus i groźby, upokarzanie, zastraszanie, poniżanie, szantaż emocjonalny, wyzywanie, obwinianie, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, manipulowanie poczuciem winy, karanie przez odmowę uczuć, odmawianie współżycia seksualnego, wyśmiewanie, zawstydzanie, kontrolowanie lub uniemożliwianie kontaktów z innymi, zabranianie korzystania z telefonu, samochodu, narzucanie własnych poglądów, zakaz opuszczania domu, brak zainteresowania, brak szacunku, stała krytyka, oskarżanie o wywołanie przemocy, wymaganie bezwzględnego posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, niszczenie przedmiotów cennych dla ofiary. Konsekwencją takiej przemocy może być niska samoocena, wzmożona czujność, tiki nerwowe, zmiana nastrojów, słaba kontrola emocji.

Drugą formą przemocy w rodzinie jest **przemoc fizyczna**, czyli celowe działanie, w którym sprawca wykorzystuje przewagę sił w stosunku do członków swojej rodziny. Sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody, a doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony. Przemoc fizyczna to bicie, kopanie, popychanie, torturowanie, policzkowanie, okaleczanie, drapanie, uderzenie pięścią, płucie,

⁵ Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, *Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie*, październik 2007 r., Warszawa.

szarpanie za włosy, wykręcanie rąk, duszenie, przypalanie papierosem, rzucanie przedmiotami oraz wszelkie inne działania, które wywołują ból i strach.

Przemoc seksualna to angażowanie dziecka w aktywność seksualną przez osobę dorosłą: wymuszanie pożycia seksualnego, aktywności seksualnej, seksu z osobami trzecimi, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, gwałt, sadystyczne formy współżycia, krytyka zachowań seksualnych, zmuszanie do oglądania filmów lub gazet pornograficznych, rozbieranie z zastosowaniem przemocy fizycznej. Przemoc ta może być jednorazowym incydem lub powtarzać się przez dłuższy czas.

Tego rodzaju przestępstwa określone są w rozdziale XXV Kodeksu karnego i dotyczą odpowiedzialności karnej za przestępstwa wymierzone w wolność seksualną oraz w obyczajowość. Art. 200 k.k. określa odpowiedzialność za przestępstwo seksualnego wykorzystywania dziecka. Odpowiedzialność ponosi sprawca, który dopuszcza się seksualnego wykorzystywania osoby poniżej 15 lat⁶. W § 2 określona jest odpowiedzialność za przestępstwo prezentowania małoletniemu poniżej 15 lat wykonania czynności seksualnej.

Tabela 5. Przestępstwa seksualne z art. 200 k.k.

Rok	art. 200
2008	1 683
2007	1 882
2006	1 687
2005	1 697
2004	1 923
2003	1 817
2002	1 485
2001	1 460
2000	1 518

Źródło: Komenda Główna Policji.

⁶ Art. 200 § 1. „Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej”.

Przestępstwo kazirodztwa jest przedmiotem regulacji art. 201 Kodeksu karnego, zgodnie z którym, obcowanie płciowe między spokrewnionymi osobami podlega karze pozbawienia wolności. Przez obcowanie płciowe rozumiany jest stosunek heteroseksualny, jak i jego namiastki (stosunek oralny i analny), a także stosunki homoseksualne. Poza zakresem karalności z art. 201 k.k. pozostaje natomiast podejmowanie "innych czynności seksualnych". Są to takie zachowania zaspokajające popęd seksualny, które nie mieszczą się w pojęciu obcowania płciowego, np. obmacywanie o charakterze seksualnym⁷. Przedmiotem czynu opisanego w charakteryzowanym przepisie mogą być tylko osoby pozostające ze sobą w określonym stosunku. Jest to więc pokrewieństwa polegająca na byciu rodzeństwem, wstępnym lub zstępnym, przysposobionym lub przysposabiającym. Wstępnymi to rodzice, dziadkowie, pradiadkowie itd., natomiast zstępnymi to dzieci, wnuki, prawnuki itd.

Tabela 6. Przestępstwa seksualne (kazirodztwo) z art. 201 k.k.⁸

Rok	art. 201
2008	28
2007	47
2006	26
2005	49
2004	55
2003	48
2002	37
2001	46
2000	52

Źródło: Komenda Główna Policji.

Z kolei przepisy rozdziału XXVI Kodeksu karnego o przestępstwach przeciwko rodzinie i opiece przewidują odpowiedzialność karną za przestępstwo znęcania się.

⁷ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 1998.

⁸ Art. 201 k.k. brzmi „Kto dopuszcza się obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Głównym przedmiotem ochrony w odniesieniu do tych przestępstw jest dobro rodziny, a także prawidłowe wykonywanie opieki. Art. 207 k.k. mówi o czynie karalnym za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad członkiem swojej rodziny lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny⁹.

Tabela 7. Przestępstwa znęcania się z art. 207 k.k.

Rok	art. 207 § 1 ¹⁰	art. 207 § 2 i 3 ¹¹
2008	20.998	169
2007	22.561	239
2006	24.238	305
2005	22.450	202
2004	22.399	211
2003	23.166	222
2002	23.737	184
2001	23987	213
2000	23.147	161

Źródło: Komenda Główna Policji.

Polskie uregulowania prawne dotyczące przemocy w rodzinie

Aby skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie w 2005 roku została uchwalona ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która określa zadania realizowane w tym zakresie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

W ramach udzielania pomocy osobom, które doświadczyły przemocy, ustawa przewiduje następujące działania: poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne i socjalne, ochrona przed dalszym krzywdzeniem (uniemożliwienie osobom stosującym przemoc

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz. U. Nr 88, poz. 553, z póź. zm.

¹⁰ Znęcanie się nad rodziną.

¹¹ Targnięcie się ze szczególnym okrucieństwem oraz targnięcie się pokrzywdzonego na swoje życie, w następstwie znęcania się nad nim.

korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania oraz zakaz kontaktowania się z ofiarą), zapewnienie schronienia w ośrodkach dla ofiar przemocy.

Ustawa zdefiniowała pojęcie przemocy domowej jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”¹². W definicji nie uwzględniono przemocy ekonomicznej, która często występuje jako jeden z elementów zachowania się sprawcy.

W obowiązującym stanie prawnym ustawa stanowi m.in. że:

- sąd może zamienić sprawcy areszt tymczasowy na dozór policyjny, pod warunkiem jednak, że opuści on lokal zajmowany z pokrzywdzonym. w przypadku zawieszenia kary sąd może też określić sposób kontaktowania się sprawcy z ofiarą. Może też w takim przypadku zakazać zbliżania się skazanego do pokrzywdzonego w określonych okolicznościach,
- osoba, która w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych poweźmie podejrzenie, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy, będzie zobowiązana do złożenia zawiadomienia o tym policji lub prokuratorowi (nie przewidziano sankcji karnych za niedopełnienie tego obowiązku),
- gminy są zobowiązane do tworzenia własnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzenia poradnictwa i interwencji w przypadku jej zaistnienia, prowadzenia gminnych ośrodków wsparcia dla rodzin dotkniętych przemocą.
- powiaty mają realizować także zadania administracji rządowej w postaci prowadzenia specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar oraz opracowywać programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców,
- sąd, który wydaje orzeczenie o zawieszeniu kary za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy wobec członka rodziny ma możliwość nałożenia na sprawcę obowiązku poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach edukacyjno-korekcyjnych,

¹² Art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

- sprawca przemocy poddaje się działaniom programów korekcyjno-edukacyjnych, leczeniu odwykowemu lub rehabilitacyjnemu (sprawca musi wyrazić na to zgodę),
- zawiesza się pełnienie obowiązków służbowych na czas trwania postępowania, w stosunku do wychowawcy, który jest zatrudniony w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w sytuacji kiedy zostanie on oskarżony o popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy.

Ustawa nie reguluje kwestii postępowania ze sprawcą od chwili wystąpienia przemocy w rodzinie do momentu wydania przez sąd wyroku. Nie rozwiązuje tego problemu przepis, który umożliwia sądowi zastosowanie dozoru Policji zamiast tymczasowego aresztowania, pod warunkiem, że oskarżony opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym. Dopiero później, zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do powstrzymywania się od kontaktów z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób oraz do opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

Po 3 latach funkcjonowania ustawy i przeprowadzeniu w 2007 roku diagnozy dotyczącej skali zjawiska przemocy w rodzinie uznano, że konieczna jest bardziej skuteczna ochrona ofiary przed sprawcą, co przełożyło się na projekt nowelizacji opisanego aktu prawnego.

30 maja 2008 roku wpłynął do Sejmu poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1789), a 12 lutego 2009 roku rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1698). Ten drugi projekt został skierowany 17 lutego 2009 roku do I czytania na posiedzenie Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. I czytanie projektu odbyło się na posiedzenie komisji w dniu 5 marca 2009 roku, na którym komisja podjęła uchwałę o przeprowadzeniu wysłuchania publicznego, które odbyło się 31 marca 2009 roku. W posiedzeniu udział wzięli m.in. przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Rzecznik Praw Dziecka oraz przedstawiciele stowarzyszeń, fundacji i federacji zajmujących się pomocą dla rodzin dotkniętych przemocą. 2 kwietnia 2009 roku projekt został skierowany do powołanej Komisji Nadzwyczajnej.

Rządowy projekt ustawy powstał przy współudziale organizacji pozarządowych: Fundacji „Dzieci Niczyje”, Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Fundacji „Mederi”, Stowarzyszenia na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Stowarzyszenia „Damy Radę” oraz Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”.

Proponowany projekt nowelizacji ustawy zmienia ustawy: ustawę z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej oraz ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Celem projektu ustawy jest przede wszystkim położenie nacisku na zapobieganie przemocy w rodzinie oraz na wzrost świadomości społeczeństwa. W ramach profilaktyki gminy i samorządy województw będą miały obowiązek opracowania i realizacji programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz utworzenia zespołów interdyscyplinarnych. Zespoły takie mają być tworzone przez kierowników ośrodków pomocy społecznej. W ich składzie mają znaleźć się przedstawiciele pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, służby zdrowia, organizacji pozarządowych, prokuratury i kuratorskiej służby sądowej. Zespoły te mają realizować działania, które określi gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do tej pory tworzenie takich zespołów nie było przewidziane w ustawie, a ich powstanie zależało od woli samorządów.

W projektowanej ustawie określono również kwalifikacje osób kierujących gminnymi i powiatowymi ośrodkami wsparcia, ośrodkami interwencji kryzysowej, specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Osoby te będą musiały spełniać takie same kryteria, jak osoby kierujące jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.

Nowością jest także propozycja wprowadzenia przepisu stanowiącego o możliwości odebrania dziecka przez pracownika socjalnego z rodziny, w której w wyniku przemocy zagrożone jest jego życie lub zdrowie, zwłaszcza gdy opiekun dziecka znajduje się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem narkotyków. Obecnie podjęcie decyzji o odebraniu dziecka leży w gestii sądu rodzinnego. Czynności związane z odebraniem dziecka pracownik socjalny będzie mógł wykonywać przy udziale Policji lub pracowników służby zdrowia (lekarza, ratownika medycznego, pielęgniarki). Odebrane dziecko będzie umieszczane w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. O tym fakcie pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznie powiadomić sąd opiekuńczy.

Według propozycji nowego rozporządzenia do nowelizowanej ustawy pracownikiem socjalnym może zostać osoba posiadająca wykształcenie średnie lub wyższe uprawniające do wykonywania zawodu pracownika socjalnego. Pracownicy z wykształceniem średnim muszą legitymować się ukończeniem specjalizacji zawodowej w zawodzie pracownik socjalny, a także posiadać zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W projektowanej noweli zwiększono uprawnienia kuratora sądowego w zakresie wykonywania orzeczeń wobec skazanych za przestępstwa związane z przemocą w rodzinie, pozostających pod dozorem. Określono procedurę zatrzymania skazanego w celu zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności bądź odwołania przedterminowego zwolnienia.

Następną propozycją w projekcie nowelizacji ustawy jest wprowadzenie do kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez rodziców, opiekunów lub sprawujących pieczę nad nimi. Propozycja wprowadzenia takiej regulacji została dwukrotnie odrzucona: w 1995 i w 2004 roku. Będzie to uzupełnienie przepisów kodeksu karnego o naruszaniu nietykalności cielesnej i biciu dzieci, o którym mówi art. 217 § 1 k.k.¹³, ponieważ zdaniem projektodawcy w polskim prawie nie funkcjonuje przepis, który wprost mówiłby o zakazie bicia dzieci.

Wprowadzenie przepisu o zakazie bicia dzieci jest zgodne z prawem międzynarodowym i podpisanymi przez Polskę zobowiązaniami międzynarodowymi, dotyczącymi ochrony praw dziecka.

Tabela 8. Przestępstwo naruszania nietykalności cielesnej

Rok	Art. 217 § 1
2008	5.163
2007	5.006
2006	4.749
2005	3.787
2004	4.194
2003	3.852

¹³ Art. 217 § 1 k.k. brzmi: „Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku”.

2002	3.488
2001	3.541
2000	3.554
1999	2.490

Źródło: Komenda Główna Policji.

Projektowana nowelizacja ustawy jest wsparta kampanią społeczną Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, które stoi na stanowisku, że żadna norma prawna nie jest w stanie zmienić funkcjonującej normy społecznej przyzwalającej na bicie dzieci. W czerwcu 2009 roku ruszył drugi etap ogólnopolskiej kampanii społecznej "Dzieciństwo bez przemocy" organizowanej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wraz z Fundacją „Dzieci Niczyje”, Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia" i Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jej zadaniem jest uświadomienie negatywnych konsekwencji stosowania kar fizycznych wobec dzieci oraz promowanie pozytywnych metod wychowawczych.

Przeprowadzone w 2008 roku badania Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS) wykazały, że 49% badanych akceptuje kary cielesne, a 42% jest przeciwnych ich stosowaniu. Ponad połowa dorosłych Polaków (51%) jest przeciwna wprowadzeniu prawnego zakazu bicia dzieci, a 41% opowiada się za takim rozwiązaniem. Badania wykazały również, że mimo społecznego przyzwolenia na stosowanie kar fizycznych wobec dzieci, powszechny jest sprzeciw wobec nadużywania władzy rodzicielskiej.

Zdaniem ogromnej większości badanych (90%) osoby postronne powinny interweniować w przypadkach krzywdzenia dzieci¹⁴. Znamienne są słowa prof. Toma Bentona „Bijemy tylko małe dzieci i jedynym tego powodem nie jest fakt, że jest to skuteczna metoda wychowania, ale dlatego, iż możemy robić to bezkarnie”¹⁵.

Zapowiedź wprowadzenia prawnego zakazu bicia dzieci wywołała wiele emocji i wzbudziła liczne kontrowersje. Autorzy przeprowadzonych badań CBOS uważają, że „Polacy obawiają się kryminalizacji i być może – przede wszystkim – penalizacji fizycznego karcenia dzieci”.

¹⁴ Centrum Badań Opinii Społecznej, *Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci*, Warszawa, lipiec 2008.

¹⁵ Tom Benton, Amerykański pediatra, prezes Amerykańskiego Kolegium Pediatrów, którego zadaniem jest wspieranie rodzin w wychowywaniu dzieci, D. Rosiak, *Bicie dzieci i bicie piany*, Rzeczpospolita z dnia 4 lipca 2009.

Obecnie w 23 państwach świata i 18 krajach europejskich – m.in. w Szwecji (która jako pierwsza wprowadziła ten zakaz¹⁶), Danii, Holandii, Austrii, Chorwacji, na Cyprze, Finlandii, Łotwie, Norwegii, we Włoszech – wprowadzone jest prawo, które zakazuje bicia dzieci. W większości krajów odpowiednie przepisy znajdują się w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym lub równoważnej ustawie. Zastosowane tam rozwiązania prawne mówią wprost o zakazie stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Czasem są też uzupełnione o zakaz poniżającego zachowania wobec dzieci¹⁷.

Projekt nowelizowanej ustawy przewiduje także zmianę art. 72 § 1 pkt 6 k.k. Obecnie art. 72 § 1 pkt 6 brzmi:

„Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do: poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno-edukacyjnych”. Proponuje się rozbić tego punktu na dwa: pkt 6 o brzmieniu: „(...) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym” i pkt 6a o brzmieniu: „(...) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych”.

Zakłada się, że przy zawieszaniu wykonania kary takie rozwiązanie spowoduje brak możliwości wyboru przez skazanego: poddania się leczeniu lub uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych. Warunkiem zawieszenia kary dla sprawcy przemocy, który jest uzależniony od alkoholu będzie poddanie się przez niego leczeniu odwykowemu i obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych.

Proponuje się również zmiany w Kodeksie postępowania karnego. Do art. 275 zostały dodane przepisy o zasadach udzielania pomocy w formie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie przed dalszym krzywdzeniem, poprzez uniemożliwienie sprawcom przemocy korzystania ze wspólnego mieszkania oraz zakaz kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną.

¹⁶ W latach 50. usunięto z kodeksu karnego przepis zwalniający rodziców od odpowiedzialności karnej za spowodowanie lekkich obrażeń powstałych u dziecka na skutek wymierzonej kary fizycznej, w 1966 roku z kodeksu rodzinnego usunięto przepis zezwalający na używanie łagodnych kar cielesnych, a w 1979 r. zakazano użycia jakichkolwiek kar cielesnych wobec dzieci: *Dzieci mają prawo do opieki, bezpieczeństwa i dobrego wychowania. Dzieci powinny być traktowane z poszanowaniem ich osoby i indywidualności i nie mogą być poddawane karze cielesnej ani jakiegokolwiek poniżającemu traktowaniu (Föräldrabalken – rozdz. 6, § 1)*, Jolanta Szymańczak, *Prawny zakaz fizycznego karania dzieci*, Sejm BAS, marzec 2009, Warszawa.

¹⁷ Wypowiedź Moniki Sajkowskiej, prezesa Fundacji „Dzieci Niczyje”, *Gazeta Prawna* z 8 stycznia 2009.

Opuszczenie mieszkania zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym przez sprawcę i podanie nowego miejsca pobytu jest warunkiem zastosowania wobec sprawcy przemocy dozoru zamiast tymczasowego aresztowania.

W projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie stosowania procedury „Niebieska Karta” na innych niż obecnie przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie tzn. na przedstawicieli ochrony zdrowia i oświaty. Oprócz pracowników ochrony zdrowia i oświaty obowiązek stosowania procedury „Niebieska Karta” mają przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych i Policji.

Na podstawie upoważnienia ustawowego zostanie wydane rozporządzenie, w którym określona zostanie procedura postępowania, wzory formularzy „Niebieska Karta” oraz podmioty właściwe do ich wypełniania.

kochamreaquie.pl

W ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie członkowie zespołów interdyscyplinarnych będą mieli możliwość gromadzenia, wymieniania i przetwarzania informacji oraz danych osób dotkniętych

przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc bez zgody tych osób. Informacje te będą dotyczyć stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu oraz innych orzeczeń wydawanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

Być może będzie to przyczynkiem do utworzenia w Polsce systemu monitorowania losów dziecka, który mógłby pomagać w zapobieganiu przemocy wobec najmłodszych. Chodzi tu o wypracowanie standardów identyfikowania i reagowania na doniesienia o maltretowaniu dzieci oraz o procedury informowania o dzieciach z grup ryzyka, co wymaga współdziałania różnych osób i instytucji.

Ponadto, akt wykonawczy jakim jest rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych¹⁸ straci swoją moc, a w jego miejsce powstanie nowe rozporządzenie. W nowym akcie wykonawczym proponuje się dodanie przepisów o kwalifikacjach osób zatrudnionych w specjalistycznych ośrodkach dla

¹⁸ Dz. U. Nr 127, poz. 890.

ofiar przemocy w rodzinie oraz o kwalifikacjach osób, które będą prowadzić zajęcia korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1789) mimo, że wpłynął do Sejmu w 2008 roku został skierowany do pierwszego czytania dopiero 17 marca 2009 roku. Jego pierwsze czytanie odbyło się 2 kwietnia 2009 roku na posiedzeniu Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Projekt wprowadza do porządku prawnego mechanizmy pozwalające na szybkie odseparowanie osoby dopuszczającej się przemocy w rodzinie od osób doznających tej przemocy. Projektodawcy proponują następujące zmiany do ustawy:

- zmiana dotychczasowego brzmienia preambuły ustawy, w której podkreślono, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa i wolności człowieka,
- zakaz stosowania form karcenia dzieci naruszających ich prawa i godność,
- nałożenie obowiązku zawiadamiania organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy wobec członka rodziny na osoby, które mają największą możliwość dostrzeżenia zagrożenia przemocą domową (nauczyciele, wychowawcy, personel medyczny, pracownicy socjalni). niedopełnienie tego obowiązku będzie karane karą grzywny,
- powołanie organu doradczo-monitorującego tzn. Komitetu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Komitet ten ma być również organem pomocniczym ministra właściwego do spraw pracy i zabezpieczenia społecznego, a w jego składzie mają znaleźć się przedstawiciele organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Byłby on miejscem stałej wymiany doświadczeń między administracją rządową, samorządami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami pracującymi na rzecz rodziny, np. przeciwdziałającymi przemocy wobec kobiet¹⁹.

Autorzy projektu proponują również zmiany do ustawy – Kodeks postępowania karnego:

- obowiązek Policji zatrzymywania osób podejrzanych o stosowanie przemocy domowej pod warunkiem, że istnieje obawa, że mogą one powtórnie użyć przemocy,

¹⁹ Przy uchwalaniu ustawy w 2005 roku Senat wniósł poprawkę wykreślającą przepis powołujący Radę ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jako organ opiniodawczo-doradczy Prezesa Rady Ministrów, uznając, że Rada będzie bezużyteczna i obciążająca budżet państwa. Sejm przyjął poprawkę.

- nadanie uprawnienia Policji do stosowania zakazu kontaktowania się z ofiarami przemocy i nakazu opuszczenia przez sprawcę przemocy wspólnie zajmowanego mieszkania na czas nie dłuższy niż 10 dni,
- dodanie środka zapobiegawczego, w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie, polegającego na orzeczeniu wobec oskarżonego kontaktowania się z osobami pokrzywdzonymi w określony sposób lub nakazania mu opuszczenia zajmowanego wspólnie z nimi mieszkania,
- wprowadzenie obowiązku zawiadamiania przez sąd lub prokuratora, jeżeli osobą pokrzywdzoną jest małoletni, o zastosowanym środku zapobiegawczym, w celu wydania odpowiedniego zarządzenia przez sąd opiekuńczy.

W ustawie – Kodeks rodzinny i opiekuńczy proponuje się nadanie sądom rodzinnym uprawnienia do wydania nakazu opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc oraz wydania zakazu kontaktowania się sprawcy z ofiarami.

Rozwiązania legislacyjne w innych państwach

Austria

Rozwiązania legislacyjne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Austrii zawiera federalna ustawa o ochronie przed przemocą w rodzinie (Gewaltschutzgesetz), z 1996 roku, która weszła w życie 1 maja 1997 roku. Przesłaniem tej ustawy jest założenie, że przemoc domowa jest kwestią bezpieczeństwa publicznego, a nie sprawą prywatną i to państwo ponosi odpowiedzialność za stosowanie przemocy przez sprawcę. Państwo austriackie wyszło z założenia, że wprowadzenie przepisów określających sposób postępowania w sprawach o przemoc w rodzinie jest konieczne aby realizować postanowienia Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności²⁰ w zakresie art. 1, 2, 3, 8 i 13 (kolejno: obowiązek przestrzegania praw człowieka; prawo do życia; zakaz tortur, zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania; prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz prawo do skutecznego środka odwoławczego).

W modelu austriackim na uwagę zasługuje kompleksowe podejście do zjawiska przemocy domowej. Do pomocy ofiarom przemocy zaangażowane są zarówno Policja, wymiar sprawiedliwości jak i organizacje pozarządowe, w szczególności organizacje kobiece.

²⁰ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5, i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz. U. 1993, Nr 61, poz. 284 z późn. zm.

Tę współpracę koordynuje Rada ds. Zapobiegania Przystępstwom działająca przy Ministrze Spraw Wewnętrznych.

Na uwagę zasługuje również wprowadzone rozwiązanie w zakresie ochrony danych osobowych, na podstawie którego Policja ma prawo udostępniania danych osobowych instytucjom powołanym do wsparcia i pomocy dla ofiar przemocy. Po zgłoszeniu faktu przemocy przez Policję stosowne organizacje natychmiast kontaktują się z ofiarą, aby udzielić jej stosownej pomocy.

Przewidziano też rozwiązania prawne dotyczące sprawców przemocy – sprawca może uczestniczyć w szkoleniu dotyczącym poprawy jego zachowania. Są to cotygodniowe spotkania powadzone przez trenerów obu płci przez co najmniej 8 miesięcy. Ponieważ sesje te nie są obligatoryjne, sprawcy przemocy w większości nie korzystają z tej formy terapii, a kierowani są na mocy postanowienia sądu²¹.

Zakaz zbliżania się i nakaz opuszczenia mieszkania reguluje ustawa o Policji znowelizowana w 1996 roku przez cytowaną powyżej ustawę o ochronie przed przemocą w rodzinie. Zgodnie z ustawą o Policji, funkcjonariusz Policji, w ściśle określonych przypadkach, (a w szczególności, jeśli w przeszłości dochodziło ze strony danej osoby do przemocy w tej rodzinie), ma prawo wydać nakaz opuszczenia domu i jego najbliższego otoczenia osobie, która jest zagrożeniem dla innych domowników.

Nakaz policyjny wydawany jest z urzędu, bez jakiegokolwiek wniosku ofiary i obowiązuje przez okres 10 dni²². W ciągu 3 pierwszych dni po wydaniu nakazu Policja jest zobowiązana co najmniej raz sprawdzić przestrzeganie zastosowanych środków. Obowiązkiem Policji jest również, w ciągu 24 godzin od wydania nakazu, poinformowanie o tym fakcie instytucji zajmującej się udzielaniem wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie. Za naruszenie nakazu sprawcy grozi grzywna bądź areszt. Osoba zagrożona przemocą może ten okres przedłużyć, jeśli złoży w sądzie wniosek o wydanie tymczasowego nakazu opuszczenia domu i zakazu przebywania przez sprawcę w określonych miejscach. Sąd zgodnie z ustawą o porządku egzekucyjnym (*Exekutionsordnung*) może nakazać sprawcy przemocy w rodzinie opuszczenie domu i jego najbliższego otoczenia, jak również zakazać przebywania w określonych miejscach i spotykania (praca, szkoła dzieci) lub kontaktowania się z daną osobą (telefony, maile). Zarządzenie tymczasowe sądu obowiązuje przez 3 miesiące i może

²¹ S. Spurek, *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Komentarz*, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2008.

²² Od 1 stycznia 2007 roku takie samo rozwiązanie wprowadzono również w Czechach, decyzja w tej sprawie jest niezależna od ofiary przemocy. W Danii zgodnie z przepisami wprowadzonymi w 2004 roku policja ma prawo usunąć sprawcę z domu na okres 4 tygodni.

być przedłużone, jeśli przed upływem tego czasu złożony zostanie pozew o rozwód lub podział majątku bądź – w przypadku konkubinatu – np. wniosek o eksmisję lub przyznanie lokalu do wyłącznego użytkownika wnioskodawcy. W takim przypadku zakaz obowiązuje do czasu prawomocnego zakończenia stosownego postępowania. Sprawca ma prawo zabrania z domu swoich osobistych rzeczy tylko w obecności Policji.

Dane Policji austriackiej wskazują, że w 2006 roku wydano 7.235 nakazów wydalenia i odnotowano 6.467 przypadków interwencji Policji w sprawie przemocy domowej. W 2003 roku poprawka do ustawy o egzekwowaniu porządku wzmocniła zabezpieczenie przed przemocą w rodzinie, rozszerzając krąg osób, których dotyczy „przemoc domowa” na wszystkich członków rodziny oraz „bliskich krewnych”.

Hiszpania

W Hiszpanii od 2004 roku funkcjonuje ustawa o działaniach na rzecz całkowitej ochrony przed przemocą ze względu na płeć. Przepisy ustawy dają sądowi możliwość wydawania sprawcy przemocy odpowiednich zakazów i nakazów. Sąd może:

- wydać nakaz obowiązkowego opuszczenia miejsca zamieszkania,
- wydać zakaz powrotu do mieszkania,
- zakazać oskarżonemu zbliżania się do osoby chronionej (zakaz zbliżania się do miejsca zamieszkania, miejsca pracy oraz do każdego innego miejsca, w którym przebywa ona w danej chwili).

Sąd ustala również minimalną odległość, która musi być zachowana między oskarżonym a osobą chronioną. Za jej przekroczenie grozi odpowiedzialność karna²³.

Na mocy ustawy 1/2004 w sprawie środków zapewniających kobietom wszechstronną ochronę przed przemocą, akt przemocy, jakiej dopuszcza się małżonek/partner stanowi okoliczność obciążającą i pociąga za sobą surowszą karę. W myśl ustawy Kodeks karny, art. 147, normalną karą za napaść i zadanie ran jest pozbawienie wolności na okres od 6 miesięcy do 3 lat, lecz kara ta wzrasta do 2–5 lat, jeżeli winowajca jest małżonkiem lub partnerem²⁴.

Podobne rozwiązania legislacyjne funkcjonują na Cyprze. Akt przemocy popełniony w rodzinie stanowi przestępstwo kwalifikowane, zagrożone wyższą karą aniżeli inne formy przemocy uwzględnione w Kodeksie karnym.

²³ S. Spurek, *Nie zbliżaj się*, Niebieska Linia, nr 6/2007.

²⁴ *Parliaments united in combating domestic violence against women*, Dokument 10934 z 19 maja 2006 r., sprawozdawca pani Cliveti z Rumunii.

Co ciekawe, jeżeli świadkami przemocy wobec kobiety są dzieci, kobieta jest obowiązana zeznawać pod groźbą odpowiedzialności karnej.

Niemcy

W Niemczech zakaz zbliżania się został wprowadzony przez ustawę o cywilistycznej ochronie przed przemocą i prześladowaniem, która weszła w życie w 2002 roku. Wszczęcie postępowania następuje na wniosek ofiary przemocy, a postępowanie odbywa się przed sądem rodzinnym na podstawie przepisów postępowania cywilnego.

Sąd, w określonych przypadkach, może nakazać, aby sprawca zaniechał wchodzenia do mieszkania osoby pokrzywdzonej, przebywania w określonym otoczeniu wokół mieszkania, odwiedzania miejsc, w których ofiara przebywa, prób nawiązywania kontaktów telefonicznych i elektronicznych ani jakichkolwiek prób spotkania się z osobą pokrzywdzoną.

Nakaz sądowy dotyczący przekazania wspólnie użytkowanego mieszkania do wyłącznej dyspozycji pokrzywdzonego obowiązuje przez oznaczony okres, którego długość uzależniona jest w szczególności od prawa własności do danego lokalu.

Jeżeli wyłącznym właścicielem mieszkania jest osoba pokrzywdzona, to nakaz opuszczenia mieszkania wydany przez sąd jest ostateczny. W przypadku gdy prawo własności do mieszkania przysługuje sprawcy, sąd może wydać nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę najwyżej na okres 6 miesięcy. Za naruszenie sądowego nakazu grozi kara grzywny lub kara pozbawienia wolności do jednego roku²⁵.

Od 2000 roku funkcjonuje prawny zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci²⁶. Jest on sformułowany w niemieckim kodeksie cywilnym i brzmi: „Dzieci mają prawo do wychowania wolnego od przemocy. Stosowanie kar cielesnych, dręczenia psychicznego i innych poniżających dziecko praktyk jest zabronione”²⁷. Nie ma przepisu zezwalającego na wniesienie do sądu sprawy przeciwko rodzicom za naruszenie tego przepisu. Fizyczne karanie dzieci jest skodyfikowane w prawie karnym jako przestępstwo, które może być ścigane przez prokuratora.

Wprowadzenie tych przepisów do systemu prawnego zostało poprzedzone badaniami, które wykazały, że kary cielesne stosowane wobec dzieci wywołują agresję i przemoc wśród młodzieży. Stwierdzono, że dzieci i młodzież wobec których stosowana była przemoc fizyczna, aż 3-krotnie częściej popełniają przestępstwa niż inni.

²⁵ Ibidem.

²⁶ A. Olszewska, *Karcenie dzieci w polskim ustawodawstwie*, Niebieska Linia Nr 1/2009.

²⁷ § 1631 II BGB kodeksu prawa cywilnego.

Już po roku od wprowadzenia tego zakazu nastąpił 10 % spadek przemocy w rodzinie, a w ciągu 5 lat wzrosła świadomość prawna rodziców i młodzieży, co przełożyło się na lepszą komunikację w rodzinie.

Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii kwestie ochrony praw dziecka reguluje ustawa o dzieciach (Children Act) z 1989 roku, w której zostały zapisane działania prewencyjne i procedury przedsądowe w przypadku stwierdzenia zaniedbania lub krzywdzenia dzieci.

Rozwiązania prawne dotyczące ochrony praw dziecka w Wielkiej Brytanii są takie same w Walii i Anglii. Szkocja i Irlandia Północna mają odmienną legislację dotyczącą tego problemu²⁸. W tych dwóch pierwszych prowadzony jest program „Każde dziecko się liczy: Zmiana na rzecz dzieci”. W programie zapisanych jest pięć podstawowych punktów, które opisują sposób postępowania z dziećmi, którym należy zapewnić odpowiednią opiekę rodzicielską, medyczną, dostęp do szkolnictwa, co przekłada się na szanse rozwoju i lepszą przyszłość dziecka.

Program został uruchomiony po śmierci dziecka, które przyjechało do Wielkiej Brytanii z Wybrzeża Kości Słoniowej i zamieszkało ze swoimi krewnymi. W wyniku stosowania przemocy domowej przez krewnych dziecko zmarło. Po tym fakcie został sporządzony raport na temat funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych, powołanych do ochrony praw dziecka (działają one już od ponad 30 lat), z którego wynikało, że kompleksowa ustawa Children Act z 1989 roku nie spełnia swoich zadań.

W związku z tym w 2004 roku ustawa Children Act została znowelizowana. Usankcjonowano w niej przede wszystkim nieformalne kontakty, do tej pory nawiązywane na poziomie lokalnym, poprzez powołanie lokalnych urzędów ds. bezpieczeństwa dzieci i ustanowiono tzw. fundusze powiernicze łączące w sobie wszystkie służby pracujące na rzecz dzieci. Te fundusze powiernicze oznaczają, że wszystkie instytucje działające dla dobra dzieci mają ze sobą współpracować, aby zapobiegać przemocy wobec dzieci.

W Wielkiej Brytanii działają 152 okręgi lokalne i 22 okręgi w Walii, w których władze lokalne są zobowiązane do utworzenia lokalnych urzędów, działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci. Mają one ustawowy obowiązek współpracy ze wszystkimi urzędami mającymi kontakt z dziećmi i ich rodzicami, takimi jak: opieka medyczna, Policja, placówki

²⁸ Jennifer Gray, doradca ds. planowania polityki, Departament Zapobiegania Krzywdzenia Dzieci w Ministerstwie Dzieci, Szkół i Rodzin w Wielkiej Brytanii, Konferencja „Przemoc w rodzinie – nie zwlekaj, reaguj, pomagaj”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, 23 czerwca 2009, Warszawa.

oświatowe, kuratorzy. Dotyczy to także służb, które interweniują w przypadku np. stwierdzenia uzależnienia alkoholowego w rodzinie, czy przemocy w rodzinie.

W Wielkiej Brytanii został stworzony określony mechanizm gwarantujący sukces współpracy wielu podmiotów na poziomie lokalnym. Lokalne urzędy ds. bezpieczeństwa dzieci oprócz swoich zadań statutowych (pomoc społeczna, współpraca ze służbą zdrowia, z Policją, wymiarem sprawiedliwości, placówkami opiekuńczymi i penitencjarnymi dla młodocianych) mają obowiązek promowania bezpieczeństwa dzieci. Ponadto zgodnie z art. 47 ustawy na władze lokalne został nałożony obowiązek prowadzenia dochodzenia, jeżeli zaistnieje uzasadnione podejrzenie, że dziecko doznało krzywdy. Nie trzeba udowodnić, że dziecku dzieje się krzywda, można zgłosić swoje podejrzenia do ośrodka pomocy społecznej lub innej agencji działającej na rzecz dzieci. Jeżeli po wstępnych przesłuchaniach okaże się, że faktycznie dziecko doznaje krzywdy, przeprowadzone jest dochodzenie pogłębione z udziałem służb policyjnych, medycznych, szkoły. Służby opieki społecznej we współpracy z Policją mają obowiązek wszcząć postępowanie wyjaśniające. Jeżeli pojawi się podejrzenie, że dziecko doznało krzywdy lub może jej doznać – w kontekście opieki rodzicielskiej – dziecko może zostać odebrane rodzinie. Oznacza to, że opiekę sprawują rodzice wspólnie z władzami lokalnymi.

Istnieje wiele sytuacji i okoliczności, w których dziecko może zostać objęte opieką lokalnych władz. Mogą one dzielić obowiązek opieki z rodzicami (sekcja 31 Children Act 1989) lub nie dzielić obowiązków rodzicielskich w ogóle ani z rodzicami, ani z opiekunem prawnym (sekcja 20 Children Act 1989).

Dzieci mogą być odebrane rodzicom i wzięte pod opiekę władz lokalnych (local authority) w następujących wypadkach²⁹:

- w domu dochodziło do przemocy fizycznej, emocjonalnej lub seksualnej i uważa się, że dziecko nie jest bezpieczne w tym środowisku,
- dziecko było zaniedbywane przez dłuższy czas i są dowody na to, że jego dobro i prawidłowy rozwój mogą ucierpieć, jeśli dalej będzie zaniedbywane,
- dzieci lub młodzież mogą ucierpieć z powodu braku opieki i kontroli nad nimi,
- rodzic zostawił dziecko samo w domu bez zorganizowania żadnej opieki,
- dziecko doświadcza przemocy domowej i związanych z tym zagrożeń,
- child protection plan, nie jest skutecznym by uchronić dziecko, np. rodzice nie mają motywacji i umiejętności do zmian przedstawionych w planie.

Władze lokalne mogą zdecydować gdzie będzie przebywać dziecko. W wyniku wyroku sądu dziecko może również być umieszczone w rodzinie zastępczej, aby zapewnić mu bezpieczeństwo. By dziecko mogło wrócić do biologicznych rodziców muszą oni spełnić odpowiednie warunki. Postępowanie toczy się przed sądem rodzinnym, ale jeżeli okaże się, że sprawca przemocy dopuścił się przestępstwa sprawę przejmują sądy karne.

Powołano odrębną komisję gabinetową, która odpowiedzialna jest za „dobrostan rodzin” i wszystkie akty prawne dotyczące dzieci i rodzin muszą być konsultowane z tą komisją. W Anglii istnieje podział na służby odpowiedzialne za dzieci i osoby dorosłe. Został wypracowany proces ochrony dziecka:

1. zgłoszenie,
2. ocena wstępna,
3. jeżeli istnieje podejrzenie o dziejącej się krzywdzie, w świetle art. 47 podejmowane są działania szczegółowe (dochodzenie pogłębione). komisja (child protection conference) – w skład której wchodzi rodzice, lokalny pracownik społeczny, pracownik służby zdrowia, przedstawiciel Policji, nauczyciele, eksperci – spotyka się z rodziną aby ustalić jakiego rodzaju krzywda spotkała dziecko i opracowywany jest plan ochrony dziecka (child protection plan). jeżeli dziecko jest w odpowiednim wieku może uczestniczyć w tworzeniu tego planu,
4. opracowany plan jest weryfikowany i wdrażany.

W przypadku, gdy władze lokalne uważają, iż dane dziecko jest poważnie zagrożone, muszą przekonać sąd rodzinny o słuszności swojej opinii. Zapobiega to uznaniowemu i bezzasadnemu ingerowaniu przez władze lokalne w sprawy rodziny. Sąd wysłuchuje rodziny, przedstawicieli władz lokalnych oraz innych stron dysponujących odnośnymi informacjami lub kompetencjami. Jeżeli sąd zgadza się:

- co do skali zagrożenia dla dziecka oraz,
- co do tego, że zagrożenie wynika albo z braku opieki wobec dziecka w sytuacji, w jakiej się ono aktualnie znajduje, albo z faktu, że dziecko nie jest pod kontrolą rodzicielską – udziela on władzom lokalnym uprawnienia do zajęcia się nim przez pewien czas.

Do sądu rodzinnego kierowane są sprawy w dwóch wypadkach:

²⁹ G. Demetriou, pracownik socjalny w General Social Care Council i członek British Association of Social Workers, *Prawa rodzicielskie w Wielkiej Brytanii*, londyn.gazeta.pl.

1. Gdy władze lokalne zajmowały się daną rodziną przez jakiś czas, a rodzina zignorowała porady lub oferty pomocy, na czym cierpi dobro dziecka. Władze lokalne mogą zwrócić się o wydanie tymczasowego postanowienia w sprawie opieki (*Interim Care Order, ICO*) lub tymczasowego postanowienia w sprawie nadzoru (*Interim Supervision Order, ISO*).

Postanowienie w sprawie opieki: władze lokalne sprawują władzę rodzicielską wspólnie z rodzicem/rodzicami i decydują, gdzie dziecko będzie mieszkało – czy we własnym domu, w rodzinie zastępczej czy w placówce opiekuńczej. Władze lokalne muszą przygotować wieloletni plan opieki nad dzieckiem i przedłożyć go sądowi do zatwierdzenia. W planie wyjaśnia się, jak mają być zaspokajane poszczególne potrzeby dziecka, kto się nim będzie opiekował, gdzie będzie mieszkało i jaki będzie miało kontakt z członkami swojej rodziny. Plan może przewidywać w dłuższej perspektywie umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub jego adopcję.

2. W przypadku kiedy okazuje się, iż dziecko jest zagrożone (ewentualnie podczas okresu zajmowania się rodziną przez władze lokalne). Wówczas sąd może wydać w trybie doraźnym postanowienie w sprawie ochrony (*Emergency Protection Order, EPO*) w trosce o bezpieczeństwo dziecka, na czas szczegółowego zbadania sprawy. EPO obowiązuje przez 8 dni (z możliwością przedłużenia na kolejne 7 dni). Od postanowienia takiego można się odwołać w ciągu 72 godzin, jeżeli podczas pierwszej rozprawy nie byli obecni oboje rodzice.

Sąd może zarządzić dzielenie obowiązków rodzicielskich tylko wówczas, jeśli ma pewność, że:

1. dziecku wyrządzana jest lub może być wyrządzana przez jego rodziców znacząca krzywda (*significant harm*),
2. krzywda może być spowodowana niewłaściwą opieką rodzicielską w przyszłości,
3. dziecku może stać się krzywda, ponieważ jest poza kontrolą rodziców.

Kiedy sąd zadecyduje o zabraniu dziecka od rodziców, wówczas odpowiedzialność opieki nad dzieckiem spada na władze lokalne. Władze lokalne mogą zadecydować o przyszłości dziecka, np. aby zostało skierowane do adopcji, do rodziny zastępczej lub oddane rodzicom, jeśli rodzice są w stanie zaprowadzić żądane zmiany w ich życiu. Zazwyczaj dziećmi opiekują się rodziny zastępcze. Jedynie część dzieci trafia do domów dziecka lub do rodzin wykazujących chęć adopcji.

Postanowienie w sprawie nadzoru (*Supervision Order*) wydawane jest dla władz lokalnych, które wyznaczają pracownika socjalnego (opiekuna). Jego rola polega na udzielaniu porad, pomocy i zaprzyjaźnieniu się z dzieckiem. Pracownik socjalny z ramienia władz lokalnych nie sprawuje władzy rodzicielskiej, a dziecko mieszka w swoim domu.

O wydanie jednego z tych 3 postanowień zwykle występuje pracownik socjalny działający w imieniu władz lokalnych. Ze względu na pilny charakter tego rodzaju spraw, sądy działają w systemie 24-godzinnym. Jeżeli w pilnej sprawie sąd chce uzyskać więcej danych na temat dziecka i zagrożeń dla niego, może wydać postanowienie o przeprowadzeniu wywiadu dotyczącego dziecka (*Child Assessment Order*) przez niezależną osobę, która następnie poinformuje sąd o jego wynikach.

W Wielkiej Brytanii opieka społeczna nie ma prawa zabrać dzieci od rodziców, ale w stanie sytuacji krytycznej (emergency) może zwrócić się do sądu o EPO czyli Nakaz Ochrony. EPO może też zostać zastosowane, kiedy rodzic chce zabrać dziecko ze szpitala, a nie powinien z różnych względów (np. wbrew planowi Child Protection Plan, niezgodnie z lekarską opinią).

Prawo do odebrania dziecka bez uprzedniej zgody sądu ma tylko Policja. Ma ona prawo zabrania dziecka pod swoją opiekę do 72 godzin (Police Protection Order). W takiej sytuacji krytycznej, Policja współpracuje z opieką społeczną, aby znaleźć odpowiednią opiekę dla dziecka. Opieka społeczna przeprowadza własne dochodzenie i podejmuje decyzję, czy dziecko wróci do domu, czy zostanie pod opieką społeczną po upływie 72 godzin (wygaśnięcie PPO).

Pracownik socjalny działa w imieniu władz lokalnych i ma określone prawa i obowiązki. Jego zadania to:

- przygotowywanie raportów we współpracy z lekarzem lub pracownikiem oświaty,
- przeprowadzanie wywiadów środowiskowych,
- proponowanie rodzinom pomocy psychologicznej,
- organizowanie i zarządzanie środkami pomocy dla dzieci i rodzin,
- doradzanie i sugerowanie najlepszych rozwiązań dzieciom i rodzinom,
- współpracowanie z innymi agencjami,
- udział w międzydyscyplinarnych spotkaniach, dotyczących obrony dziecka, zdrowia psychicznego itd.
- zbieranie informacji i przygotowywanie raportów do działań prawnych,
- przedstawianie dowodów w sądzie.

Każdy wykwalifikowany pracownik socjalny powinien być zarejestrowany w General Social Care Council.

W Wielkiej Brytanii funkcjonuje również system monitorowania losów dziecka dotkniętego przemocą w rodzinie. W 2008 roku wprowadzono całkowicie skomputeryzowany Zintegrowany System Informacji o Dziecku (*Integrated Children's System*), który zastąpił wcześniej funkcjonujący system Child Protection Register. System ten umożliwia realizowanie na poziomie lokalnym Indywidualnego Planu Pomocy dziecku, a także planowanie dalszych działań i kontrolę realizacji przyjętych zadań.

O umieszczeniu dziecka w rejestrze i wprowadzeniu indywidualnego planu pomocy decyduje Komisja³⁰. Po 3 miesiącach następuje ponowna ocena sytuacji dziecka, kolejne oceny odbywają się co 6 miesięcy. Badana jest także realizacja planu przygotowanego dla dziecka. W przypadku zmiany miejsca zamieszkania dziecka informacja o dziecku przesyłana jest do jego nowego miejsca pobytu. Wpis z rejestru jest usuwany w dwóch przypadkach: po stwierdzeniu, że nie występuje już niebezpieczeństwo dla dziecka lub gdy dziecko ukończy 18 lat.

Oprócz zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom Wielka Brytania w ramach zapobiegania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy wprowadziła rozwiązanie, które pozwala na pozostanie ofiary przemocy we własnym domu, zamiast ucieczki przed sprawcą. Ofiary przemocy znajdują bezpieczne schronienie we własnym domu w tzw. safe room. W specjalnym pokoju Policja instaluje alarm, kamery, drzwi antywłamaniowe, solidne zamki, światła sygnalizacyjne, nawet drabinę i sprzęt niezbędny do ewentualnej ucieczki³¹. Ten pomysł wprowadzono w życie w kilku miastach, ale projekt ogólnokrajowy ma poparcie rządu, który chce przeznaczyć na ten cel 74 miliony funtów.

Stany Zjednoczone

Na uwagę zasługują również doświadczenia Stanów Zjednoczonych, gdzie już w 1974 roku przyjęto ustawę o zapobieganiu i przeciwdziałaniu krzywdzeniu dzieci (*Child Abuse Neglect and Treatment Act*), która gwarantuje fundusze na zapobieganie krzywdzeniu

³⁰ Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, *Przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci. Podstawa do debaty*, 30 maja 2008.

³¹ Pierwszy taki pokój powstał w sierpniu 2006 roku dla Dawn Pearce, która chciała uciec z własnego domu od agresywnego męża alkoholika z kilkumiesięczną córeczką, została w nim po odpowiednim przystosowaniu pokoju, K. Zuchowicz, *Unia powinna walczyć z domowymi katami*, Rzeczpospolita z dnia 6 stycznia 2007.

i zaniedbywaniu dzieci, a konkretnie na rozpoznawanie takich przypadków i działania interwencyjne³².

Ustawa wprowadza utworzenie sieci rządowych Agencji Ochrony Dziecka (*Child Protection Agencies*), obowiązkowe zgłaszanie przypadków przemocy wobec dzieci, ich seksualnego wykorzystywania i zaniedbywania (*mandatory reporting law*) oraz powstanie centralnego rejestru ofiar i sprawców krzywdzenia dzieci.

W ustawie uregulowano ponadto kwestie gromadzenia i udostępniania informacji o dzieciach z grup ryzyka. Agencje Ochrony Dziecka przyjmują zgłoszenia o przypadkach krzywdzenia i zaniedbywania dzieci i prowadzą postępowanie w tych przypadkach. W ich skład wchodzi również ośrodki adopcji i opieki zastępczej oraz placówki zdrowia psychicznego dla dzieci.

Tak jak w Wielkiej Brytanii tak i w Stanach Zjednoczonych funkcjonuje systemowa ochrona dziecka przed krzywdzeniem. Została utworzona sieć specjalistycznych instytucji, reagujących na krzywdę dziecka, które współpracują z agencjami ochrony dziecka i które odgrywają znaczącą rolę w stworzonym systemie. Są to m.in. telefony zaufania, Policja i sądy rodzinne i nieletnich.

W przypadku konieczności natychmiastowego izolowania dziecka od rodziny ze względu na grożące mu niebezpieczeństwo, pracownik socjalny z agencji ochrony dziecka w obecności rodziców dziecka przedstawia swoje argumenty w sądzie na „natychmiastowym przesłuchaniu” (*emergency hearing*). W takich przypadkach sąd podejmuje decyzję w ciągu 72 godzin. Postępowanie sądowe trwa od 60 do 90 dni i kończy się wydaniem orzeczenia stwierdzającego czy miało miejsce krzywdzenie bądź zaniedbywanie dziecka czy nie. Agencje ochrony dziecka mogą wnosić do sądu o pozbawienie rodziców praw rodzicielskich i nadzór kuratorski nad rodziną.

W ramach rozwiązań systemowych zostały powołane również lokalne Zespoły Interdyscyplinarne. W Stanach Zjednoczonych funkcjonują różne modele zespołów interdyscyplinarnych.

Mogą być częścią Ośrodków Ochrony Dzieci (*Children Advocacy Center*), gdzie odbywają się spotkania zespołu. W przyjaznych dziecku pomieszczeniach przeprowadza się wywiady sądowe, badania lekarskie i terapię dzieci.

³² Dr Monika Sajkowska, *System pomocy dzieciom krzywdzonym – doświadczenia Stanów Zjednoczonych*, Kwartalnik Dziecko krzywdzone, Nr 2/2008.

Inne zespoły mają swoją odrębną siedzibę, np. w szpitalach, urzędach prokuratorskich lub w Agencjach Ochrony Dziecka (*Child Protection Services*). Tam odbywają się spotkania zespołu i przeprowadzane są badania dzieci i rodzin. Jeszcze inne korzystają z już dostępnych placówek i ośrodków. Wiąże się to z dostępnością środków oraz z funkcjonowaniem lokalnych instytucji, które są reprezentowane w zespole.

Zespół Interdyscyplinarny jest to grupa profesjonalistów, którą reprezentują instytucje rządowe oraz specjaliści praktykujący prywatnie, tzn. instytucje i osoby odpowiedzialne za: prowadzenie dochodzeń w sprawie przestępstw przeciw dzieciom oraz chronienie i leczenie dzieci w danej społeczności. W skoordynowany sposób współpracują oni ze sobą, aby zapewnić skuteczne reagowanie na doniesienia o krzywdzeniu i zaniedbywaniu dzieci. Zespół Interdyscyplinarny sprawdza zasadność zgłoszenia, bada sprawy dotyczące spraw krzywdzenia dzieci, ustala strategie postępowania w danym przypadku, prowadzi terapie ofiar, ich rodzin i sprawców.

Na mocy ustawy zostało utworzone Narodowe Centrum Badań Problemu Krzywdzenia i Zaniedbywania Dzieci, którego zadaniem jest wypracowanie standardów identyfikowania i reagowania na doniesienia o maltretowaniu dzieci.

Program Unii Europejskiej DAPHNE

Od momentu powstania w 1997 roku program Daphne wspiera szeroki zakres projektów związanych z przemocą w rodzinie. Wraz ze wzrostem wiedzy na temat problemów oraz ich zrozumienia projekty stały się bardziej ukierunkowane i praktyczne, proporcjonalnie do rozwijających się kompetencji organizacji otrzymujących wsparcie. 20 czerwca 2007 roku decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej przyjęto do realizacji program szczegółowy UE na lata 2007–2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – DAPHNE III”, który wszedł w życie w dniu 7 lipca 2007 roku, po opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym UE. Jest on kontynuacją działań Unii Europejskiej z zakresu walki z przemocą objętych w poprzednich latach programami DAPHNE I i DAPHNE II.

Celem programu DAPHNE nie jest bezpośrednia pomoc ofiarom przemocy, a wsparcie organizacji, które działania swoje kierują do ofiar przemocy. Do najważniejszych celów programu należą m.in.: walka z wszelkimi formami przemocy (fizycznej, seksualnej i psychicznej) wobec dzieci, młodzieży i kobiet (w tym m.in.: zapobieganie i zwalczanie

wykorzystywania seksualnego, przemocy w rodzinie, przemocy w szkole) i zapewnienie wsparcia ofiarom przemocy i grupom ryzyka.

Program adresowany jest do ofiar przemocy i grup nią zagrożonych oraz do osób zajmujących się bezpośrednio lub pośrednio zjawiskiem przemocy takich jak m.in. kadra nauczycielska i edukacyjna, Policja, straż graniczna, pracownicy socjalni, władze lokalne i krajowe, pracownicy wymiaru sprawiedliwości, organizacje pozarządowe, związki zawodowe, wspólnoty wyznaniowe.

W Polsce wdrażanie DAPHNE III wspomaga Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Rola MSWiA ma charakter pomocniczy i ma ułatwiać korzystanie z programu Daphne III. Procedura ubiegania się o dofinansowanie w ramach programu jest prowadzona jedynie przez Komisję Europejską.

Skarga Nahide Opuz przeciwko Turcji do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

7 października 2008 roku Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu przeprowadził przesłuchanie w sprawie skargi Turczynki Nahide Opuz przeciwko swojemu krajowi o brak reakcji i skutecznego przeciwdziałania przemocy domowej. Zdaniem skarżącej państwo naruszyło art. 2, 3, 13 oraz 14 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Artykuły te mówią o prawie do życia, zakazie tortur, poniżającego lub niehumanitarnego traktowania, braku skutecznego środka odwoławczego pozwalającego skarżyć się na przypadki przemocy domowej oraz o naruszeniu zakazu dyskryminacji ze względu na płeć.

Prawa zagwarantowane w Konwencji oznaczają dla państw-stron zobowiązania, które obligują do wypełniania postanowień zawartych w podpisywanym dokumencie, a swoim działaniem nie mogą naruszać przyjętych praw, z których wynikają tzw. pozytywne obowiązki. Oznacza to aktywne przeciwdziałanie państwa naruszeniom praw gwarantowanych Konwencją. W wypadku przemocy domowej skuteczne działanie państwa jest bardzo ważne, ponieważ nie jest to typowe przestępstwo naruszenia nietykalności cielesnej.

Przyczyną złożenia skargi było zamordowanie matki Nahide Opuz przez jej byłego męża Huseyina Opuzę. Matka i córka przez wiele lat doznawały przemocy domowej z jego strony. Fakt ten był wielokrotnie zgłaszany przez matkę i córkę na Policję, a następnie zgłoszenia były wycofywane ze względu na groźby dalszych pobić. Córka uważa, że Policja i prokuratura turecka nie podejmowały żadnych działań, aby przeciwdziałać przemocy.

Z przedłożonej dokumentacji sądowej wynika, że w stosunku do byłego męża skarżącej było prowadzone 3 razy postępowanie sądowe. W 1998 roku sprawca próbował zabić obie kobiety poprzez przejechanie ich samochodem, w 2001 roku 7 razy ugodził nożem swoją byłą żonę, za co został ukarany tylko grzywną w wysokości około 385 euro.

11 marca 2002 roku Huseyin Opuz zastrzelił swoją teściową. Jego zdaniem, powodem, dla którego zabił kobietę było „narażenie na szwank jego honoru, poprzez zabranie od niego jego żony i dzieci oraz spowodowanie przez teściową, że jego żona zaczęła prowadzić niemoralne życie”.

26 marca 2008 roku Sąd Diyarbarir za zabójstwo i nielegalne posiadanie broni skazał Huseyina Opuza na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Jednakże, w ocenie sądu, oskarżony popełnił przestępstwo w wyniku prowokacji oraz wykazał się dobrym zachowaniem w czasie pobytu w więzieniu, w związku z czym sąd złagodził karę, zmieniając ją na karę 15 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności i grzywnę w wysokości 180 nowych lirów tureckich. Ze względu na czas spędzony przez oskarżonego w areszcie i na złożone odwołanie od wyroku sąd nakazał uwolnienie Huseyina Opuza. Postępowanie odwoławcze toczy się przez Sędem Kasacyjnym³³.

Po wyjściu z więzienia Huseyin Opuz wielokrotnie starał się uzyskać nowy adres swej byłej żony, a sama poszkodowana dwukrotnie zwracała się do władz tureckich o ochronę. Władze Turcji do tej pory nic nie zrobiły w tej sprawie.

Międzynarodowa organizacja praw człowieka INTERIGHTS złożyła w sprawie Nahide Opuz opinię przyjaciela sądu³⁴. Jej zdaniem w sprawach przemocy domowej obowiązek wszczęcia postępowania i prowadzenia procesu powinien spoczywać na państwie, a nie na ofierze, a w wypadku wycofania przez ofiarę złożonej skargi, postępowanie powinno być dalej prowadzone.

9 czerwca 2009 roku Trybunał w Strasburgu wydał wyrok, w którym przyznał rację skarżącej. Sędziowie Trybunału jednogłośnie zdecydowali, że państwo tureckie naruszyło 3 artykuły Konwencji (2, 3 i 14). Stwierdził, że wycofywanie zawiadomień o groźbach i pobiciu nie powinno mieć znaczenia dla prowadzenia postępowania, a w tego typu sprawach prokuratura powinna prowadzić sprawę z urzędu.

W precedensowym orzeczeniu Trybunał uznał, że turecki rząd niewystarczająco chroni kobiety, poprzez „dyskryminacyjną pasywność sądową, która była sprzyjającym podłożem dla przemocy w domu”. Zdaniem Trybunału Turcja naruszyła obowiązujące prawo,

³³ Strona internetowa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, baza HUDOC, <http://cmiskp.echr.coe.int>.

ponieważ matka Nahide Opuz „została zabita przez jej męża, choć władze wielokrotnie były informowane o jego brutalnym zachowaniu”³⁵.

Ocenia się, że ustanowienie standardu strasburskiego wyznaczy nowy standard ochrony praw człowieka. Bezpośrednio przełoży się to na sprawniejszą i skuteczniejszą pracę Policji, aparatu sądowego i innych organów, które powołane są do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Otworzy to drogę wielu ofiarom przemocy, które będą tam dochodziły swoich praw, w przypadku braku reakcji władz publicznych poszczególnych państw na przemoc domową. Oznacza to również, że państwo musi zastosować skuteczne środki ochrony przed przemocą domową.

³⁴ A. Bodnar, *Reakcja władz na przemoc domową*, Rzeczpospolita z dnia 6 czerwca 2008.

³⁵ Wyrok ETPCZ nr 455 z dnia 9.06.2009, nr sprawy 33401/02.

455

09.06.2009

Communiqué du Greffier

ARRÊT DE CHAMBRE OPUZ c. TURQUIE

La Cour européenne des droits de l'homme a communiqué aujourd'hui par écrit son arrêt³⁶ de chambre dans l'affaire *Opuz c. Turquie* (requête n° 33401/02), où était en cause le manquement des autorités turques à leur devoir de protéger la requérante et la mère de celle-ci contre des actes de violence domestique.

La Cour conclut, à l'unanimité :

- à la **violation** de l'**article 2** (droit à la vie) de la Convention européenne des droits de l'homme dans le chef de la mère de la requérante, tuée par l'ex-mari de l'intéressée alors que les autorités turques avaient pourtant été averties à plusieurs reprises de la violence de cet individu ;
- à la **violation** de l'**article 3** (interdiction de la torture et des mauvais traitements) en raison du manquement des autorités à leur devoir de protéger l'intéressée contre le comportement violent et incontrôlé de son ex-mari; et,
- à la **violation** de l'**article 14** (interdiction de la discrimination) combiné avec les articles 2 et 3 au motif que les sévices infligés à la requérante et à sa mère étaient liés à leur sexe et qu'il faut donc y voir une forme de discrimination envers les femmes, compte tenu notamment du fait que la passivité générale de l'appareil judiciaire turc

³⁶ L'article 43 de la Convention européenne des droits de l'homme prévoit que, dans un délai de trois mois à compter de la date de l'arrêt d'une chambre, toute partie à l'affaire peut, dans des cas exceptionnels, demander le renvoi de l'affaire devant la Grande Chambre (17 membres) de la Cour. En pareille hypothèse, un collège de cinq juges examine si l'affaire soulève une question grave relative à l'interprétation ou à l'application de la Convention ou de ses protocoles ou encore une question grave de caractère général. Si tel est le cas, la Grande Chambre statue par un arrêt définitif. Si tel n'est pas le cas, le collège rejette la demande et l'arrêt devient définitif. Autrement, les arrêts de chambre deviennent définitifs à l'expiration dudit délai de trois mois ou si les parties déclarent qu'elles ne demanderont pas le renvoi de l'affaire devant la Grande Chambre.

sur la question de la violence domestique et l'impunité dont jouissent les agresseurs dans ce pays affectent principalement les femmes.

En application de l'article 41 (satisfaction équitable), la Cour alloue à la requérante 30 000 euros (EUR) au titre du préjudice moral et 6 500 EUR pour frais et dépens.

1. Principaux faits

La requérante, Nahide Opuz, est une ressortissante turque née en 1972 et résidant à Diyarbakır (Turquie). En 1990, elle se mit en ménage avec H.O., le fils du mari de sa mère, qu'elle épousa en novembre 1995 et dont elle eut trois enfants, en 1993, 1994 et 1996. Dès le début de leur relation, l'intéressée et H.O. se querellèrent violemment. Ils sont aujourd'hui divorcés.

Entre avril 1995 et mars 1998 se produisirent quatre incidents mettant en cause le comportement violent et menaçant de H.O., qui furent signalés aux autorités. Celui-ci avait commis des brutalités à plusieurs reprises, brandi un couteau au cours d'une altercation et percuté l'intéressée et la mère de celle-ci avec sa voiture. Il ressort des rapports établis par les médecins ayant examiné les deux femmes après ces incidents qu'elles souffraient notamment de saignements, de contusions, d'ecchymoses, et d'égratignures. Des certificats médicaux attestent que la vie de la requérante a été mise en danger par des coups particulièrement violents et que sa mère a failli trouver la mort après avoir été renversée par la voiture de H.O.

H.O. fit l'objet de poursuites à trois reprises pour menaces de mort, violences volontaires et aggravées et tentative de meurtre. L'enquête sur l'agression au couteau se conclut par un non-lieu faute de preuves. H.O. subit deux gardes à vue et fut remis en liberté dans l'attente de son procès.

Toutefois, la requérante et sa mère ayant retiré leurs plaintes dans les deux procédures dirigées contre H.O., les juridictions internes classèrent l'affaire en application de l'article 456 § 4 du code pénal, disposition qui subordonne la poursuite de l'instruction au maintien de la plainte déposée par la victime. En revanche, compte tenu de la gravité des blessures infligées à la mère de l'intéressée, elles continuèrent à instruire l'affaire dans laquelle H.O. était accusé de l'avoir percutée avec sa voiture. Celui-ci fut condamné à trois mois d'emprisonnement, peine qui fut par la suite convertie en amende.

Le 29 octobre 2001, la requérante fut poignardée à sept reprises par H.O. et conduite à l'hôpital. Accusé d'agression à l'arme blanche, H.O. se vit infliger une amende de près de 840 000 livres turques (soit 385 EUR environ) payable en huit mensualités. Dans la

déposition qu'il fit à la police, il déclara que sa femme et lui se querellaient fréquemment au sujet de leur mariage parce que sa belle-mère s'immisçait dans leur ménage, et que leur différend avait dégénéré ce jour-là.

Cette agression conduisit la mère de l'intéressée à demander le placement de H.O. en détention provisoire. Elle indiqua que, les fois précédentes, sa fille et elle avaient cédé au harcèlement permanent et aux menaces de mort constantes de H.O., raison pour laquelle elles avaient retiré leur plainte.

En avril 1998, octobre et novembre 2001 ainsi qu'en février 2002, la requérante et sa mère déposèrent plainte contre H.O. pour menaces et harcèlement. Alléguant qu'un danger immédiat pesait sur leur vie, elles invitèrent les autorités à prendre sans tarder des mesures telles que le placement de H.O. en détention. En guise de réponse à cette demande de protection, les autorités compétentes interrogèrent H.O. et recueillirent sa déposition avant de le relâcher.

Enfin, le 11 mars 2002, alors qu'elle était installée à la place du passager dans un camion de déménagement en partance pour Izmir, où elle avait décidé de vivre avec sa fille, la mère de la requérante fut atteinte par un coup de feu tiré par H.O. après que celui-ci eut forcé le conducteur à se garer. Elle mourut sur le coup.

En mars 2008, H.O. fut reconnu coupable de meurtre et de port illégal d'arme à feu. Condamné à la réclusion criminelle à perpétuité, il fut remis en liberté dans l'attente de l'issue de la procédure d'appel. Il prétend avoir tué sa belle-mère parce que celle-ci avait tenté de porter atteinte à son honneur en le privant de ses enfants et de sa femme et en entraînant cette dernière dans une vie dissolue.

En avril 2008, la requérante déposa une nouvelle plainte pénale auprès des autorités de poursuite, leur demandant de prendre des mesures pour sa protection. Elle alléguait que, depuis qu'il avait été remis en liberté, H.O. avait recommencé à la menacer par l'intermédiaire de son nouveau compagnon. En mai et novembre 2008, le représentant de l'intéressée informa la Cour européenne des droits de l'homme qu'aucune mesure n'avait été prise, ce qui conduisit la Cour à demander des explications aux autorités. Depuis lors, les autorités ont pris des dispositions en vue de protéger la requérante, notamment en distribuant des photographies de son ex-mari et les empreintes digitales de celui-ci dans les commissariats de police, avec ordre de l'arrêter au cas où il serait repéré à proximité du domicile de l'intéressée.

Entre-temps, en janvier 1998, la loi n° 4320 sur la défense de la famille, prévoyant des mesures de protection contre la violence domestique, était entrée en vigueur en Turquie.

2. Procédure et composition de la Cour

La requête a été introduite devant la Cour européenne des droits de l'homme le 15 juillet 2002. Sa recevabilité et son bien-fondé ont été examinés conjointement.

Des observations ont été reçues de l'association *Interights*, qui avait été autorisée à intervenir dans la procédure en application de l'article 36 § 2 (tierce intervention) de la Convention et de l'article 44 § 2 du règlement de la Cour.

La Cour a tenu une audience publique au Palais des droits de l'homme, à Strasbourg, le 7 octobre 2008.

L'arrêt a été rendu par une chambre de sept juges, composée de :

Josep **Casadevall** (Andorre), *président*,

Elisabet **Fura-Sandström** (Suède),

Corneliu **Bîrsan** (Roumanie),

Alvina **Gyulumyan** (Arménie),

Egbert **Myjer** (Pays-Bas),

Ineta **Ziemele** (Lettonie),

Işıl **Karakaş** (Turquie), *juges*,

et de Santiago **Quesada**, *greffier de section*.

3. Résumé de l'arrêt³⁷

Griefs

La requérante alléguait que les autorités turques n'avaient pas protégé le droit à la vie de sa mère et qu'elles s'étaient montrées négligentes devant les actes de violence, les menaces de mort et les blessures dont elle avait elle-même été victime à plusieurs reprises. Elle invoquait les articles 2 (droit à la vie), 3 (interdiction de la torture et des traitements inhumains ou dégradants) et 13 (droit à un recours effectif) de la Convention. Sur le terrain de l'article 14 (interdiction de la discrimination), elle dénonçait l'absence de dispositions protégeant les femmes contre la violence domestique dans l'ordre juridique turc.

³⁷ Rédigé par le greffe, ce résumé ne lie pas la Cour.

Décision de la Cour

Article 2

Compte tenu du caractère habituel des brutalités et des infractions perpétrées par H.O. sur sa femme et la mère de celle-ci, ainsi que de la menace constante qu'il représentait pour leur santé et leur sécurité, la Cour estime que l'aggravation de son comportement criminel – qui l'a conduit à commettre un meurtre – était non seulement possible mais clairement prévisible. L'intéressée et sa mère se sont vu infliger des blessures à maintes reprises et ont subi des pressions psychologiques ainsi que des menaces de mort, sources d'angoisse et de terreur. La violence de H.O. s'est aggravée au point qu'il en est venu à se servir d'un couteau et d'un pistolet, armes mortelles. Considérée par H.O. comme un obstacle entre sa femme et lui, la mère de l'intéressée a été victime de cette violence. Les enfants du couple qu'ils formaient peuvent également passer pour des victimes en raison des répercussions psychologiques de la violence qui régnait en permanence dans le foyer. Le fait que H.O. portait un couteau ainsi qu'une arme à feu et qu'il rôdait autour du domicile de sa belle-mère avant de l'agresser mortellement prouve que son acte était prémédité.

Conformément à une pratique commune aux Etats membres, plus une infraction est grave et plus le risque de récidive est élevé, plus le maintien des poursuites dans l'intérêt général est probable, même si les victimes retirent leurs plaintes. Pour leur part, les autorités turques ont décidé à plusieurs reprises de classer les poursuites dirigées contre H.O. en se fondant uniquement sur la nécessité d'éviter toute immixtion dans ce qui était à leurs yeux un « problème domestique ». Elles ne semblent pas avoir tenu compte des raisons pour lesquelles les plaintes ont été retirées, alors que la mère de l'intéressée avait pourtant déclaré que sa fille et elle avaient été contraintes d'agir ainsi sous la pression de H.O. et les menaces de mort proférées par lui. En outre, force est de constater que les victimes ont retiré leurs plaintes lorsque H.O. était en liberté et à l'issue de sa garde à vue.

Le droit applicable aurait dû permettre au parquet de continuer à instruire contre H.O. malgré le retrait des plaintes puisque le comportement violent de celui-ci était d'une gravité suffisante pour justifier des poursuites et que l'intégrité physique de la requérante faisait l'objet d'une menace constante. La Turquie a donc manqué à son obligation de procéder à la mise en place et à l'application effective d'un dispositif susceptible de conduire à la répression de toutes les formes de violence domestique et de fournir aux victimes une protection suffisante.

De fait, les autorités locales auraient pu prendre des mesures de protection sur le fondement de la loi n° 4320 ou interdire à H.O. de contacter la mère de l'intéressée, de communiquer avec elle, de s'en approcher ou de se rendre dans des endroits déterminés. Au lieu de cela, elles sont demeurées passives face aux demandes de protection formulées à plusieurs reprises par la mère de la requérante, notamment fin février 2002, se contentant de prendre la déposition de H.O. avant de le relâcher. Deux semaines plus tard, ce dernier tuait sa belle-mère.

La Cour en conclut que les autorités ont manqué à la diligence dont elles auraient dû faire preuve pour protéger la requérante et la mère de celle-ci contre les actes de violence dénoncés, notamment en instruisant contre H.O. ou en prenant à son égard d'autres mesures préventives appropriées. L'enquête menée sur le meurtre dont H.O. a reconnu être l'auteur ne saurait elle non plus passer pour effective puisqu'elle est ouverte depuis plus de six ans. En outre, le système répressif n'a pas eu d'effet dissuasif en l'espèce et les autorités ne peuvent s'appuyer sur le comportement de la victime pour tenter de justifier le fait qu'elles n'ont pas pris les mesures nécessaires. Il s'ensuit que les autorités turques sont restées en défaut de protéger la vie de la mère de la requérante, au mépris de l'article 2.

Article 3

La Cour estime que la réaction des autorités au comportement de H.O. a été manifestement inadaptée au regard de la gravité des infractions perpétrées par lui. Les décisions judiciaires dont il a fait l'objet n'ont visiblement eu sur lui aucun effet préventif ou dissuasif ; elles ont été inefficaces et révèlent même une certaine tolérance envers ses actes. A cet égard, les blessures graves que H.O. a infligées à la mère de l'intéressée en la percutant avec sa voiture ne lui ont valu que 25 jours d'emprisonnement et une amende. Il est encore plus frappant de constater qu'il ne s'est vu infliger qu'une légère amende payable en plusieurs fois pour avoir poignardé l'intéressée à sept reprises.

Par ailleurs, ce n'est qu'en janvier 1998, avec l'entrée en vigueur de la loi n° 4320, que des mesures administratives et répressives spécifiquement consacrées à la protection des personnes vulnérables contre la violence domestique ont été introduites dans l'ordre juridique turc. Malgré l'entrée en vigueur de la loi en question, les autorités internes ont échoué à appliquer efficacement les mesures et sanctions en question en vue de protéger la requérante.

Enfin, la Cour note avec beaucoup de préoccupation que l'intéressée continue à subir des actes de violence et que les autorités font toujours preuve de passivité. En dépit de la demande

formulée par la requérante en avril 2008, rien n'a été entrepris avant que la Cour n'invite le Gouvernement à lui fournir des informations sur les mesures de protection prises par lui.

Dans ces conditions, la Cour conclut à la violation de l'article 3 en raison du manquement des autorités à leur obligation de prendre à l'égard de la requérante des mesures de protection sous la forme d'une prévention efficace la mettant à l'abri des graves atteintes portées à son intégrité physique par son ex-mari.

Article 14

L'examen préalable des dispositions relatives à la discrimination et à la violence envers les femmes contenues dans un certain nombre d'instruments de droit international des droits de l'homme consacrés à cette question, en particulier la Convention sur l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes et la Convention de Belem do Para, ainsi que des documents et décisions pertinents émanant d'organes de droit international tels que la Commission des droits de l'homme des Nations-Unies et la Commission interaméricaine, conduit la Cour à conclure que les règles et principes de droit international admis par une grande majorité d'Etat considèrent le manquement – même involontaire – des Etats à leur obligation de protéger les femmes contre la violence domestique comme une violation du droit de celles-ci à une égale protection de la loi.

Il ressort des rapports produits par la requérante, établis par le barreau de Diyarbakır et *Amnesty International* – deux organisations non gouvernementales de premier plan – et non contestés par le Gouvernement, que Diyarbakır – où la requérante avait son domicile à l'époque pertinente – compte le plus grand nombre de victimes recensées de violence domestique. Celles-ci sont toutes des femmes, dans la plupart des cas d'origine kurde et le plus souvent illettrées ou faiblement éduquées et ne disposant généralement pas de revenus propres.

Les rapports en question donnent à penser que la violence domestique est tolérée par les autorités et que les remèdes dont le Gouvernement a fait état ne fonctionnent pas de manière efficace. Malgré l'entrée en vigueur de la loi n° 4320, les études menées révèlent que, au lieu d'enquêter, les officiers de police auprès desquels les victimes de violence domestique portent plainte se posent en médiateurs en tentant de les convaincre de regagner leur foyer et de retirer leur plainte. La délivrance et la notification des injonctions prévues par la loi n° 4320 connaissent fréquemment des retards en raison de l'attitude réfractaire de la police et de la tendance des tribunaux à les considérer comme une forme d'action en divorce. De plus, les

sanctions prises contre les auteurs d'actes de violence domestique ne sont pas dissuasives car les tribunaux en atténuent la rigueur au nom de la coutume, de la tradition ou de l'honneur.

Aux yeux de la Cour, la requérante a démontré que la violence domestique affecte principalement les femmes et que la passivité généralisée et discriminatoire dont les juridictions turques font preuve crée un climat propice à cette violence. Compte tenu de cet état de choses, la Cour estime que les violences infligées à l'intéressée et à la mère de celle-ci doivent être considérées comme fondées sur le sexe et qu'elles constituent donc une forme de discrimination à l'égard des femmes. Malgré les réformes entreprises par le Gouvernement ces dernières années, l'indifférence dont la justice fait généralement preuve en la matière et l'impunité dont jouissent les agresseurs – illustrées par la présente affaire – révèlent un manque de détermination des autorités à prendre des mesures appropriées pour remédier à la violence domestique. Partant, il y a eu violation de l'article 14 combiné avec les articles 2 et 3.

Autres articles

Au vu des conclusions auxquelles elle est parvenue ci-dessus, la Cour ne juge pas nécessaire d'examiner les faits litigieux sous l'angle des articles 6 et 13.

Les arrêts de la Cour sont disponibles sur son site Internet (<http://www.echr.coe.int>).

Contacts pour la presse

Stefano Piedimonte (téléphone : 00 33 (0)3 90 21 42 04)

Tracey Turner-Tretz (téléphone : 00 33 (0)3 88 41 35 30)

Paramy Chanthalangsy (téléphone : 00 33 (0)3 88 41 28 30)

Kristina Pencheva-Malinowski (téléphone: 00 33 (0)3 88 41 35 70)

Céline Menu-Lange (téléphone : 00 33 (0)3 90 21 58 77)

La Cour européenne des droits de l'homme a été créée à Strasbourg par les Etats membres du Conseil de l'Europe en 1959 pour connaître des allégations de violation de la Convention européenne des droits de l'homme de 1950.

**DECYZJE PRZYJĘTE WSPÓLNIE PRZEZ PARLAMENT EUROPEJSKI I RADĘ
DECYZJA NR 779/2007/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
z dnia 20 czerwca 2007 r.
ustanawiająca na lata 2007–2013 program szczegółowy na rzecz zapobiegania i zwalczania
przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz na rzecz ochrony ofiar i grup ryzyka (program
Daphne III) jako część programu ogólnego „Prawa podstawowe i sprawiedliwość”³⁸
(Dz.U.UE L z dnia 3 lipca 2007 r.)**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,
uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 152,
uwzględniając wniosek Komisji,
uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego³⁹,
uwzględniając opinię Komitetu Regionów⁴⁰,
stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu⁴¹,
a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Traktat stanowi, że podczas definiowania i wdrażania wszystkich wspólnotowych polityk i działań należy zapewnić wysoki poziom ochrony zdrowia ludzkiego; jego art. 3 ust. 1 lit. p) wymaga, aby działalność Wspólnoty obejmowała przyczynianie się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony zdrowia.

(2) Działalność Wspólnoty powinna uzupełniać krajowe działania mające na celu poprawę zdrowia publicznego, eliminując źródła zagrożeń dla zdrowia ludzkiego.

(3) Przemoc fizyczna, seksualna i psychiczna wobec dzieci, młodzieży i kobiet, w tym zagrożenie aktami takiej przemocy, przymus lub arbitralne pozbawienie wolności bez względu na to, czy pojawia się w życiu publicznym czy prywatnym, stanowi naruszenie ich prawa do życia, bezpieczeństwa, wolności, godności oraz integralności fizycznej i emocjonalnej, a także poważne zagrożenie dla zdrowia fizycznego i psychicznego ofiar takiej przemocy. Przemoc tego rodzaju, tak powszechna we Wspólnocie, stanowi realne naruszenie praw podstawowych i realny uszczerbek dla zdrowia, a zarazem przeszkodę w korzystaniu z prawa do bezpieczeństwa, wolności i praw obywatelskich.

(4) Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje zdrowie jako stan pełnego komfortu fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie jedynie braku choroby czy niepełnosprawności.

Zgodnie z rezolucją Zgromadzenia WHO z 1996 r. przemoc stanowi jeden z głównych problemów w zakresie zdrowia publicznego na świecie. W swoim sprawozdaniu z dnia 3 października 2002 r. na temat przemocy i zdrowia WHO zaleca propagowanie działań w zakresie profilaktyki podstawowej, wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy oraz zintensyfikowanie współpracy i wymiany informacji na temat zapobiegania przemocy.

(5) Zasady te znalazły uznanie w licznych konwencjach, deklaracjach i protokołach najważniejszych organizacji i instytucji międzynarodowych, w tym Organizacji Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), Światowej Konferencji na rzecz Kobiet oraz Światowego Kongresu przeciwko wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w celach handlowych.

³⁸ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 173/19

³⁹ Dz.U. C 69 z 21.3.2006, str. 1.

⁴⁰ Dz.U. C 192 z 16.8.2006, str. 25.

⁴¹ Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 5 września 2006 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym), wspólne stanowisko Rady z dnia 5 marca 2007 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 22 maja 2007 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

(6) Walkę z przemocą należy uznać za element ochrony praw podstawowych uznanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej⁴² i towarzyszących jej wyjaśnieniach, pamiętając, iż w jej ramach uznane jest między innymi prawo do godności, równości i solidarności. Zawiera ona szereg konkretnych artykułów odnoszących się do ochrony i propagowania integralności fizycznej i psychicznej, równego traktowania mężczyzn i kobiet, praw dziecka oraz niedyskryminacji, a także uznających zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, niewolnictwa i pracy przymusowej oraz pracy dzieci. W karcie uznano, że do definiowania i wdrażania wszystkich polityk i działań Wspólnoty konieczny jest wysoki poziom ochrony zdrowia ludzkiego.

(7) Parlament Europejski wezwał Komisję do opracowania i realizacji programów działań mających na celu walkę z taką przemocą między innymi w rezolucjach: z dnia 19 maja 2000 r. w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego: „O dalsze działania w walce z handlem kobietami”⁴³, z dnia 20 września 2001 r. w sprawie okaleczania kobiecych organów płciowych⁴⁴, z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie strategii zapobiegania handlowi kobietami i dziećmi narażonymi na wykorzystywanie seksualne⁴⁵ oraz z dnia 2 lutego 2006 r. w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet⁴⁶.

(8) Wspólnotowy program działań ustanowiony decyzją nr 293/2000/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 stycznia 2000 r. przyjmującą program działania Wspólnoty („program Daphne”) (2000–2003) w sprawie środków zapobiegawczych w walce przeciwko przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet⁴⁷ pomógł podnieść poziom świadomości w całej Unii Europejskiej oraz zintensyfikować i wzmocnić współpracę między organizacjami w państwach członkowskich zajmującymi się zwalczaniem przemocy.

(9) Wspólnotowy program działań ustanowiony decyzją nr 803/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. przyjmującą program działania Wspólnoty (2004–2008) w celu zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz w celu ochrony ofiar i grup ryzyka („program Daphne II”)⁴⁸ stanowi kontynuację wcześniejszych osiągnięć programu Daphne; zgodnie z art. 8 ust. 2 decyzji nr 803/2004/WE Komisja podejmie niezbędne kroki, aby zapewnić spójność rocznych przydziałów finansowych z nowymi prognozami finansowymi.

(10) Wskazane jest zapewnienie ciągłości projektów wspieranych w ramach programów Daphne i Daphne II.

(11) Istotne i niezbędne jest uznanie, iż przemoc wobec dzieci, młodzieży i kobiet ma poważne, bezpośrednie i długofalowe konsekwencje dla ich zdrowia fizycznego i psychicznego oraz dla ich rozwoju psychologicznego i społecznego, jak również dla zapewnienia równych szans osobom dotkniętym tym problemem, jednostkom, rodzinom i społecznościom; przemoc powoduje też wysokie koszty społeczne i ekonomiczne, które ponosi całe społeczeństwo.

(12) Przemoc wobec kobiet przyjmuje wiele form – od przemocy domowej, powszechnie występującej na wszystkich poziomach społeczeństwa, do okrutnych tradycyjnych praktyk

⁴² Dz.U. C 364 z 18.12.2000, str. 1.

⁴³ Dz.U. C 59 z 23.2.2001, str. 307.

⁴⁴ Dz.U. C 77 E z 28.3.2002, str. 126.

⁴⁵ Dz.U. C 287 E z 24.11.2006, str. 75.

⁴⁶ Dz.U. C 288 E z 25.11.2006, str. 66.

⁴⁷ Dz.U. L 34 z 9.2.2000, str. 1.

⁴⁸ Dz.U. L 143 z 30.4.2004, str. 1.

związanych z przemocą fizyczną wobec kobiet, takich jak okaleczanie organów płciowych i przestępstwa związane z naruszeniem czci, które to praktyki są szczególną formą przemocy wobec kobiet.

(13) Dzieci, młodzież lub kobiety będące świadkami przemocy wobec swoich bliskich powinny być uznawane, zgodnie z programem ustanowionym niniejszą decyzją (zwanym dalej „programem”), za ofiary przemocy.

(14) W zakresie zapobiegania przemocy, w tym molestowaniu i wykorzystywaniu seksualnemu dzieci, młodzieży i kobiet, oraz w zakresie ochrony ofiar i grup ryzyka Unia Europejska ma następujące możliwości wnoszenia wartości dodanej do działań podejmowanych przede wszystkim przez państwa członkowskie: rozpowszechnianie i wymiana informacji, doświadczeń i dobrych praktyk, propagowanie innowacyjnego podejścia; wspólne wyznaczanie priorytetów, rozwijanie odpowiednich sieci współpracy, wybór projektów na poziomie ogólnowspólnotowym, w tym projektów wspierających bezpłatne telefony zaufania dla dzieci oraz specjalne linie dotyczące dzieci zaginionych i wykorzystywanych seksualnie, motywowanie i mobilizowanie wszystkich zainteresowanych stron oraz ogólnoeuropejskie kampanie przeciw przemocy służące podniesieniu poziomu świadomości. Działania te powinny również obejmować wspieranie dzieci, młodzieży i kobiet, które są ofiarami handlu ludźmi.

(15) Ponieważ podstawowymi przyczynami i konsekwencjami przemocy mogą często skutecznie zajmować się organizacje lokalne i regionalne działające we współpracy ze swoimi odpowiednikami w innych państwach członkowskich, program powinien przywiązywać odpowiednią wagę do środków i działań zapobiegawczych na rzecz wsparcia ofiar podejmowanych na szczeblu lokalnym i regionalnym.

(16) W związku z tym, że cele niniejszej decyzji, mianowicie zapobieganie i zwalczanie wszystkich form przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet, nie mogą być w zadowalającym stopniu osiągnięte przez państwa członkowskie ze względu na potrzebę wymiany informacji na poziomie wspólnotowym oraz rozpowszechniania dobrych praktyk na terenie całej Wspólnoty, a można je osiągnąć w lepszy sposób na poziomie wspólnotowym z uwagi na potrzebę skoordynowanego i interdyscyplinarnego podejścia oraz na rozmiary lub skutki programu, Wspólnota może przyjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza decyzja nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

(17) Niniejsza decyzja ustanawia na cały czas trwania programu kopertę finansową stanowiącą główny punkt odniesienia dla władzy budżetowej podczas corocznej procedury budżetowej w rozumieniu punktu 37 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 17 maja 2006 r. pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją w sprawie dyscypliny budżetowej i należytego zarządzania finansami⁴⁹.

(18) Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich⁵⁰, zwane dalej „rozporządzeniem finansowym”, i rozporządzenie Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002 z dnia 23 grudnia 2002 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia (WE, Euratom) nr 1605/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot

⁴⁹ Dz.U. C 139 z 14.6.2006, str. 1.

⁵⁰ Dz.U. L 248 z 16.9.2002, str. 1. Rozporządzenie zmienione rozporządzeniem (WE, Euratom) nr 1995/2006 (Dz.U. L 390 z 30.12.2006, str. 1).

Europejskich⁵¹, które zabezpieczają interesy finansowe Wspólnoty, muszą być zastosowane z uwzględnieniem zasady prostoty i spójności w wyborze instrumentów budżetowych, ograniczania liczby przypadków, w których Komisja ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za ich wdrażanie i zarządzanie nimi, a także wymaganej proporcjonalności pomiędzy ilością zasobów i obciążeniem administracyjnym związanym z ich wykorzystaniem.

(19) Należy również przedsięwziąć właściwe środki, aby zapobiec nieprawidłowościom i nadużyciom finansowym, a także podjąć konieczne działania w celu odzyskania utraconych, niesłusznie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych środków, zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich⁵², rozporządzeniem Rady (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami⁵³ (5) oraz rozporządzeniem (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 dotyczącym dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF)⁵⁴.

(20) Rozporządzenie finansowe wymaga, aby dotacje operacyjne miały oparcie w akcie podstawowym.

(21) Środki niezbędne dla wdrożenia niniejszej decyzji powinny być przyjęte zgodnie z decyzją Rady 1999/468/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. ustanawiającą warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji⁵⁵.

(22) Zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji ma podstawowe znaczenie dla osiągnięcia równości płci. Państwa członkowskie powinny zatem dołożyć wszelkich starań w celu osiągnięcia równowagi pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn w składzie komitetu, o którym mowa w art. 10,

STANOWIĄ, CO NASTĘPUJE:

Artykuł 1

Przedmiot i zakres zastosowania

1. Na podstawie kierunków polityki i celów ustanowionych w programach Daphne I i Daphne II niniejsza decyzja ustanawia program szczegółowy na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz na rzecz ochrony ofiar i grup ryzyka („program Daphne III”) zwany dalej „programem”, jako część programu ogólnego „Prawa podstawowe i sprawiedliwość”, aby w ten sposób przyczynić się do wysokiego poziomu ochrony przed przemocą w celu zwiększenia ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego.

2. Program obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. 3. Do celów programu termin „dzieci” obejmuje osoby w przedziale wiekowym od 0 do 18 lat, zgodnie z międzynarodowymi aktami dotyczącymi praw dziecka.

⁵¹ Dz.U. L 357 z 31.12.2002, str. 1. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem (WE, Euratom) nr 478/2007 (Dz.U. L 111 z 28.4.2007, str. 13).

⁵² Dz.U. L 312 z 23.12.1995, str. 1.

⁵³ Dz.U. L 292 z 15.11.1996, str. 2.

⁵⁴ Dz.U. L 136 z 31.5.1999, str. 1.

⁵⁵ Dz.U. L 184 z 17.7.1999, str. 23. Decyzja zmieniona decyzją 2006/512/WE (Dz.U. L 200 z 22.7.2006, str. 11).

4. Uznaje się jednak, że projekty obejmujące działania przeznaczone w szczególności dla grup beneficjentów, takich jak, przykładowo, „nastolatki” (od 13 do 19 lat) lub osoby w wieku od 12 do 25 lat, dotyczą kategorii „młodzież”.

Artykuł 2

Ogólne cele

1. Celem programu jest wspieranie ochrony dzieci, młodzieży i kobiet przed wszystkimi formami przemocy oraz osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony zdrowia, dobrobytu i spójności społecznej.

2. Bez uszczerbku dla celów i kompetencji Wspólnoty Europejskiej, ogólne cele programu polegają na wspieraniu rozwoju polityk Wspólnoty – zwłaszcza dotyczących dzieci, młodzieży i kobiet – w szczególności związanych ze zdrowiem publicznym, prawami człowieka i równością płci, jak również wspieraniu działań mających na celu ochronę praw dzieci oraz zwalczanie handlu ludźmi i wykorzystywania seksualnego.

Artykuł 3

Cele szczegółowe

Celem szczegółowym programu jest wspieranie zapobiegania i walki z wszystkimi formami przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet występującymi w sferze publicznej i prywatnej, w tym z seksualnym wykorzystywaniem i handlem ludźmi, poprzez stosowanie środków profilaktycznych oraz zapewnianie wsparcia i ochrony ofiarom i grupom ryzyka. Cel ten jest osiągany za pomocą niżej wymienionych działań ponadnarodowych lub innych rodzajów działań, o których mowa w art. 4:

a) pomoc organizacjom pozarządowym i innym organizacjom działającym w tym obszarze, o których mowa w art. 7, oraz ich wspieranie;

b) przygotowywanie i realizacja akcji uświadamiających skierowanych do określonych kręgów odbiorców, takich jak osoby wykonujące określone zawody, właściwe organy, określone części społeczeństwa i grupy ryzyka, mając na celu zarówno poprawę zrozumienia postawy zerowej tolerancji wobec przemocy i propagowania tej postawy, jak i zachęcanie do wspierania ofiar i zgłaszania przypadków przemocy właściwym organom;

c) rozpowszechnianie wyników uzyskanych w ramach programów Daphne i Daphne II, wraz z ich dostosowaniem, przekazywaniem i wykorzystaniem przez innych beneficjentów lub na innych obszarach geograficznych;

d) identyfikacja i intensyfikacja działań przyczyniających się do pozytywnego traktowania osób narażonych na przemoc, mianowicie postępowanie zachęcające do szacunku dla takich osób oraz wspierające ich dobre samopoczucie i samorealizację;

e) tworzenie i wspieranie interdyscyplinarnych sieci, mając na celu wzmocnienie współpracy organizacji pozarządowych i innych organizacji działających w tym obszarze;

f) zapewnienie gromadzenia informacji popartych dowodami i rozwoju bazy wiedzy, zapewnienie wymiany, identyfikacji i rozpowszechniania informacji i dobrych praktyk, w tym przez badania naukowe, szkolenia, wizyty studyjne oraz wymiany pracownicze;

g) opracowywanie i testowanie materiałów uświadamiających i edukacyjnych dotyczących ochrony przed przemocą wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz uzupełnianie i dostosowywanie materiałów już dostępnych, tak aby mogły zostać wykorzystane na innych obszarach geograficznych lub w odniesieniu do innych kręgów odbiorców;

h) badanie zjawisk związanych z przemocą i ich wpływu zarówno na ofiary, jak i na ogół społeczeństwa, w tym na opiekę zdrowotną, koszty społeczne i ekonomiczne, w celu zajęcia się przyczynami przemocy na wszystkich poziomach społecznych;

i) opracowywanie i realizacja programów wsparcia ofiar i osób zagrożonych przemocą oraz programów interwencyjnych dla sprawców przy zapewnieniu bezpieczeństwa ofiar.

Artykuł 4

Rodzaje działań

Mając na uwadze realizację celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 2 i 3, w ramach programu udostępnia się wsparcie następujących rodzajów działań na warunkach określonych w rocznych programach prac:

a) konkretne działania podejmowane przez Komisję, na przykład studia i badania naukowe, badania opinii publicznej i ankiety, opracowywanie wskaźników i metodologii, gromadzenie, opracowywanie i rozpowszechnianie danych i statystyk, seminaria, konferencje i spotkania ekspertów, organizacja kampanii i imprez publicznych, tworzenie i prowadzenie działów pomocy i stron internetowych, przygotowywanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych (w tym programów komputerowych i materiałów dydaktycznych), ustanowienie – przy udziale zainteresowanych stron – zespołów doradczych i umożliwienie ich działalności polegającej na dostarczaniu fachowych analiz związanych z przemocą, wspieranie innych sieci ekspertów krajowych oraz działania w zakresie analizy, monitorowania i oceny;

b) konkretne projekty ponadnarodowe leżące w interesie Wspólnoty, w których biorą udział co najmniej dwa państwa członkowskie, zgodnie z warunkami określonymi w rocznych programach prac;

c) wspieranie działalności organizacji pozarządowych lub innych organizacji działających w ogólnym interesie europejskim w ramach ogólnych celów programu określonych w art. 2, zgodnie z warunkami określonymi w rocznych programach prac.

Artykuł 5

Udział krajów trzecich

W działaniach objętych programem mogą uczestniczyć następujące kraje:

a) kraje, z którymi Unia Europejska podpisała traktat o przystąpieniu;

b) kraje kandydujące objęte strategią przedakcesyjną, zgodnie z ogólnymi zasadami i warunkami uczestnictwa tych krajów w programach wspólnotowych określonymi odpowiednio w umowie ramowej i w decyzjach rad stowarzyszenia;

c) państwa EFTA, które są stroną porozumienia EOG, zgodnie z postanowieniami tego porozumienia;

d) kraje Bałkanów Zachodnich, zgodnie z ustaleniami, które mają być dokonane z tymi krajami na mocy umów ramowych w sprawie ogólnych zasad uczestnictwa tych krajów w programach wspólnotowych. Możliwe jest zaproszenie do uczestnictwa w projektach krajów kandydujących nieuczestniczących w programie, o ile przyczyni się to do przygotowania tych krajów do przystąpienia, a także zaproszenie innych krajów trzecich nieuczestniczących w programie, o ile służy to jego celom.

Artykuł 6

Grupy beneficjentów i grupy docelowe

1. Beneficjentami programu są dzieci, młodzież i kobiety, które są ofiarami przemocy lub są nią zagrożone.
2. Podstawowe grupy docelowe programu obejmują między innymi rodziny, nauczycieli i kadre oświatową, pracowników socjalnych, policję i straż graniczną, władze lokalne, krajowe i wojskowe, personel medyczny i paramedyczny, pracowników wymiaru sprawiedliwości, organizacje pozarządowe, związki zawodowe i wspólnoty wyznaniowe.

Artykuł 7

Dostęp do programu

Program jest dostępny dla prywatnych lub publicznych organizacji oraz instytucji (organów lokalnych na właściwym szczeblu, wydziałów uniwersytetów i ośrodków badawczych) zajmujących się zapobieganiem i zwalczaniem przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet, ochroną przed taką przemocą, zapewnianiem wsparcia ofiarom lub realizacją działań celowych skierowanych na propagowanie braku akceptacji dla takiej przemocy bądź na zachęcanie do zmiany postaw i zachowań wobec szczególnie narażonych grup i ofiar przemocy.

Artykuł 8

Rodzaje interwencji

1. Wsparcie finansowe Wspólnoty może przyjąć następujące formy:
 - dotacji,
 - zamówień publicznych.
2. Dotacje Wspólnoty są przyznawane po rozważeniu wniosków, które wpłynęły po ogłoszeniu zaproszenia do składania wniosków, poza odpowiednio uzasadnionymi, wyjątkowymi, nagłymi przypadkami lub w przypadku gdy cechy szczególne beneficjenta nie pozostawiają wyboru co do podejmowanego działania. Dotacje Wspólnoty są przekazywane za pomocą dotacji operacyjnych i dotacji na działania. Maksymalna stawka współfinansowania jest określana w rocznych programach prac.
3. Ponadto można przewidzieć wydatki na środki uzupełniające, udostępniane drogą zamówień publicznych, w którym to przypadku zakup usług i towarów, bezpośrednio związanych z celami programu, jest pokrywany z funduszy wspólnotowych. Obejmuje to, między innymi, wydatki na działania informacyjno- komunikacyjne, opracowanie, realizację, monitorowanie, kontrolę i ocenę projektów, polityk, programów i przepisów prawa.

Artykuł 9

Środki wykonawcze

1. Komisja realizuje pomoc wspólnotową zgodnie z rozporządzeniem finansowym.
2. W celu realizacji programu Komisja przyjmuje – w ramach celów ogólnych programu określonych w art. 2 – roczny program prac określający cele szczegółowe, priorytety tematyczne, opis środków towarzyszących przewidzianych w art. 8 i, w razie konieczności, wykaz innych działań. Minimalny udział procentowy rocznych wydatków przeznaczonych na dotacje jest ustalany w rocznym programie prac.

3. Roczny program prac przyjmuje się zgodnie z procedurą zarządzania, o której mowa w art. 10 ust. 2.
4. Środki niezbędne do wykonania niniejszej decyzji w odniesieniu do wszystkich pozostałych kwestii są przyjmowane zgodnie z procedurą doradczą, o której mowa w art. 10 ust. 3.
5. Procedury oceny i przyznawania dotacji na działania uwzględniają między innymi następujące kryteria:
 - a) cele ogólne i szczegółowe określone w art. 2 i 3 i środki stosowane w różnych dziedzinach zgodnie z art. 3 oraz zgodność z rocznym programem prac;
 - b) jakość proponowanego działania pod względem jego koncepcji, organizacji, sposobu przedstawienia i oczekiwanych wyników;
 - c) wysokość kwoty finansowania wspólnotowego przedstawiona we wniosku i jej efektywność pod względem kosztów w odniesieniu do oczekiwanych wyników;
 - d) wpływ oczekiwanych wyników na cele ogólne i szczegółowe określone w art. 2 i 3 oraz na środki stosowane w różnych dziedzinach zgodnie z art. 3;
 - e) innowacje.
6. Wnioski o dotacje operacyjne, o których mowa w art. 4 lit. c), ocenia się w świetle:
 - a) spójności z celami programu;
 - b) jakości planowanych działań;
 - c) prawdopodobnego efektu mnożnikowego wywieranego na adresatów tych działań;
 - d) geograficznego aspektu skutków przeprowadzonych działań;
 - e) zaangażowania obywateli w organizację stosownych podmiotów;
 - f) opłacalności w stosunku do proponowanego działania.

Artykuł 10

Komitet

1. Komisja jest wspierana przez komitet.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu, stosuje się art. 4 i 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8. Okres, o którym mowa w art. 4 ust. 3 decyzji 1999/468/WE, ustala się na dwa miesiące.
3. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu, stosuje się art. 3 i 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8.
4. Komitet przyjmuje swój regulamin wewnętrzny.

Artykuł 11

Komplementarność

1. Należy dążyć do synergii i komplementarności z innymi instrumentami Wspólnoty, w szczególności z programami ogólnymi „Bezpieczeństwo i ochrona wolności” oraz „Solidarność i zarządzanie przepływami migracyjnymi”, z 7. programem ramowym w dziedzinie badań i rozwoju, z programami w dziedzinie ochrony zdrowia, z programem „Zatrudnienie i solidarność społeczna – PROGRESS” oraz „Bezpieczny Internet +”. Należy dążyć również do komplementarności działań z Europejskim Instytutem ds. Równości Kobiet

i Mężczyzn. Element statystyczny informacji o przemocy będzie opracowywany we współpracy z państwami członkowskimi, w miarę potrzeby przy wykorzystaniu wspólnotowego programu statystycznego.

2. Program może mieć wspólne zasoby z innymi instrumentami Wspólnoty, w szczególności z programami ogólnymi „Bezpieczeństwo i ochrona wolności” i „Solidarność i zarządzanie przepływami migracyjnymi” oraz z 7. programem ramowym w dziedzinie badań i rozwoju, co pozwoli zrealizować działania spełniające cele wszystkich programów.

3. Działania finansowane na mocy niniejszej decyzji nie mogą uzyskać pomocy na te same cele pochodzącej z innych instrumentów finansowych Wspólnoty. Komisja zapewnia, aby beneficjenci programu przedkładali Komisji informacje na temat finansowania otrzymanego z budżetu ogólnego Unii Europejskiej oraz z innych źródeł, a także na temat wszystkich bieżących wniosków o finansowanie.

Artykuł 12

Finansowanie

1. Ustala się kopertę finansową na realizację niniejszej decyzji w wysokości 116,85 mln EUR na okres wskazany w art. 1. 2. Rozdział środków na działania przewidziane w programie zapisuje się w rocznych środkach budżetu ogólnego Unii Europejskiej. Dostępne roczne środki zatwierdza władza budżetowa w granicach wyznaczonych przez ramy finansowe.

Artykuł 13

Monitorowanie

1. Komisja zapewnia przedkładanie przez beneficjenta sprawozdania z rzeczowej realizacji projektu i sprawozdania finansowego na temat postępu prac w przypadku każdego działania finansowanego w ramach programu. W terminie trzech miesięcy od zakończenia działania przedstawiane jest również sprawozdanie końcowe. Komisja określa formę i treść sprawozdań.

2. Komisja zapewnia, aby kontrakty i umowy zawierane w ramach realizacji programu przewidywały w szczególności nadzór i kontrolę finansową przeprowadzaną przez Komisję (lub przez jej upoważnionego przedstawiciela), w razie konieczności w drodze kontroli na miejscu, w tym kontroli wrywkowych, i audytów przeprowadzanych przez Trybunał Obrachunkowy.

3. Komisja wymaga, aby beneficjent pomocy finansowej zachował do wglądu Komisji wszelkie dokumenty potwierdzające wydatki na dane działanie przez okres pięciu lat od dokonania ostatniej płatności związanej z tym działaniem.

4. Na podstawie wyników sprawozdań oraz kontroli wrywkowych, o których mowa w ust. 1 i 2, Komisja, w razie konieczności, koryguje pierwotnie zatwierdzoną skalę lub warunki dotyczące przyznawania pomocy finansowej, a także harmonogram wypłat.

5. Komisja podejmuje wszelkie niezbędne kroki w celu zbadania, czy finansowane działania są realizowane prawidłowo oraz zgodnie z przepisami niniejszej decyzji i rozporządzenia finansowego.

Artykuł 14

Ochrona interesów finansowych Wspólnoty

1. Komisja zapewnia, aby podczas realizacji działań finansowanych na mocy niniejszej decyzji interesy finansowe Wspólnoty były chronione przez zastosowanie środków zapobiegawczych przeciwko nadużyciom finansowym, korupcji i wszelkim innym

nielegalnym działaniom, przez skuteczny system kontroli, odzyskiwanie nienależycie wypłaconych kwot oraz, w przypadku wykrycia nieprawidłowości, przez system skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji, zgodnie z rozporządzeniem (WE, Euratom) nr 2988/95, rozporządzeniem (Euratom, WE) nr 2185/96 oraz rozporządzeniem (WE) nr 1073/1999.

2. W przypadku działań Wspólnoty finansowanych w ramach programu do wszelkich naruszeń przepisów prawa wspólnotowego, w tym także do naruszeń zobowiązania umownego ustanowionego na podstawie programu, wynikających z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które poprzez nieuzasadnioną pozycję wydatków przynosi lub mogłoby przynieść szkodę budżetowi ogólnemu Unii Europejskiej lub budżetom zarządzanym w jego ramach, stosuje się rozporządzenie (WE, Euratom) nr 2988/95 oraz rozporządzenie (Euratom, WE) nr 2185/96.

3. Komisja obniża kwotę pomocy finansowej, zawiesza pomoc lub odzyskuje kwotę przyznaną na dane działanie, jeżeli stwierdzi nieprawidłowości – w tym niezgodność z przepisami niniejszej decyzji lub decyzji indywidualnej, warunkami kontraktu lub umowy o przyznaniu danego wsparcia finansowego – lub jeżeli okaże się, że działanie zostało zmienione bez uzyskania zgody Komisji w sposób, który jest niezgodny z charakterem lub warunkami wykonania projektu.

4. Jeżeli nie dotrzymano terminów lub jeżeli stan realizacji danego działania uzasadnia jedynie część przydzielonej pomocy finansowej, Komisja zwraca się do beneficjenta o przedstawienie uwag przed upływem określonego terminu. W przypadku gdy beneficjent nie udzieli zadowalającej odpowiedzi, Komisja może anulować pozostałą część pomocy finansowej i zażądać zwrotu wypłaconych kwot.

5. Wszelkie bezpodstawnie wypłacone kwoty są zwracane Komisji. Do kwot, które nie zostały zwrócone w odpowiednim czasie, doliczane są odsetki na warunkach określonych w rozporządzeniu finansowym.

Artykuł 15

Ocena

1. Program jest regularnie monitorowany w celu śledzenia postępów w realizacji działań przeprowadzanych w jego ramach.

2. Komisja zapewnia regularną, niezależną, zewnętrzną ocenę programu.

3. Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie:

a) okresowe sprawozdanie oceniające na temat uzyskanych wyników oraz jakościowych i ilościowych aspektów realizacji programu wraz z wykazem finansowanych projektów i środków – nie później niż dnia 31 marca 2011 r.;

b) komunikat w sprawie kontynuacji programu – nie później niż dnia 31 maja 2012 r.;

c) sprawozdanie oceniające *ex post* – na temat realizacji i wyników programu – nie później niż dnia 31 grudnia 2014 r.

Artykuł 16

Publikacja projektów

Komisja publikuje corocznie wykaz projektów finansowanych w ramach programu wraz z krótkim opisem każdego projektu.

Artykuł 17

Środki przejściowe

Niniejszym uchyla się decyzję nr 803/2004/WE. Działania rozpoczęte na podstawie tej decyzji podlegają jej przepisom do momentu ich zakończenia.

Artykuł 18

Wejście w życie

Niniejsza decyzja wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Sporządzono w Strasburgu, dnia 20 czerwca 2007 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

H.-G. PÖTTERING

Przewodniczący

W imieniu Rady

G. GLOSER

Przewodniczący

Dz.Urz.KGP.08.4.30

**ZARZĄDZENIE Nr 162
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI**

z dnia 18 lutego 2008 r.

w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury "Niebieskie Karty"

(Dz. Urz. KGP z dnia 20 lutego 2008 r.)

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277, z późn. zm.⁵⁶) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Zarządzenie określa:

- 1) okoliczności i sposoby podejmowania przez policjantów czynności wobec przemocy w rodzinie;
- 2) formy i metody wykonywania zadań podejmowanych wobec rodziny dotkniętej przemocą;
- 3) dokumentację prowadzoną w związku z realizacją procedury "Niebieskie Karty".

§ 2. Przez użyte w zarządzeniu określenia należy rozumieć:

- 1) procedura "Niebieskie Karty" - ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez policjantów, zgodnie z przepisami zarządzenia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie, rozumianej w sposób określony w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493);

⁵⁶ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 57, poz. 390, Nr 120, poz. 818, Nr 140, poz. 981 i Nr 165, poz. 1170.

- 2) interwencja domowa - natychmiastowe podjęcie czynności policyjnych, będących realizacją ustawowych obowiązków i uprawnień Policji, w mieszkaniu, domu lub innym miejscu prywatnym, w związku z naruszeniem norm prawnych lub zasad współżycia społecznego bądź zagrożeniem ich naruszenia, w celu przywrócenia porządku, zapewnienia spokoju bądź ochrony bezpieczeństwa ludzi;
- 3) interwencja domowa wobec przemocy w rodzinie - interwencję domową podejmowaną w sytuacji uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie;
- 4) ofiara przemocy - osobę dotkniętą przemocą, o której mowa w ustawie wymienionej w pkt 1;
- 5) sprawca przemocy - osobę stosującą przemoc, o której mowa w ustawie wymienionej w pkt 1.

§ 3. 1. Policjant podejmuje czynności w ramach procedury "Niebieskie Karty" w przypadku przeprowadzania interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie.

2. Podstawą interwencji, o której mowa w ust. 1, jest:

- 1) polecenie wydane przez dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji;
- 2) polecenie wydane przez inną upoważnioną osobę;
- 3) inicjatywa własna wynikająca z dokonanych ustaleń.

3. Policjant podejmuje także czynności w ramach procedury "Niebieskie Karty", jeżeli podczas wykonywania innych, niż wymienione w ust. 1, obowiązków służbowych, w tym podejmowania różnych interwencji, uzyskał informację o istniejącej przemoc w rodzinie bądź ma uzasadnione podejrzenie jej występowania i jednocześnie zachodzi konieczność udzielenia pomocy jej ofiarom.

Rozdział 2

Zakres zadań i obowiązków policjantów w ramach procedury "Niebieskie Karty"

§ 4. 1. Podczas przeprowadzania interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie policjant ma obowiązek:

- 1) udzielenia ofiarom przemocy niezbędnej pomocy, w tym udzielenia pierwszej pomocy, wezwania pogotowia ratunkowego lub zawiadomienia innych instytucji, które mogą udzielić pomocy;
- 2) podjęcia, w razie potrzeby, innych niezbędnych czynności zapewniających ochronę życia, zdrowia i mienia osób będących ofiarami przemocy, włącznie z zastosowaniem, na

podstawie odrębnych przepisów, wobec sprawcy przemocy środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;

- 3) ustalenia przebiegu zdarzenia i jego następstw;
- 4) przeprowadzenia, jeżeli jest to możliwe, ze sprawcą przemocy rozmowy, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wezwania sprawcy do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- 5) przeprowadzenia na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowych w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa.

2. Policjant przeprowadzający interwencję każdorazowo sporządza "Notatkę urzędową o przemocy w rodzinie", zwaną dalej "Kartą A", której wzór określa załącznik nr 1 do zarządzenia. W zależności od zaistniałych okoliczności policjant sporządza ją na miejscu interwencji lub bezpośrednio po jej zakończeniu w jednostce organizacyjnej Policji.

3. Policjant, o którym mowa w ust. 2, przekazuje ofiarom przemocy w rodzinie "Informację dla ofiar przemocy w rodzinie", zwaną "Kartą B", której wzór określa załącznik nr 2 do zarządzenia, informując jednocześnie o uruchomieniu procedury "Niebieskie Karty" i zasadach jej realizacji, w tym o możliwości przekazania przez Policję organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego bądź podmiotom, którym zleciły one realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, informacji o sytuacji rodziny i potrzebie udzielenia jej pomocy.

§ 5. Policjant, realizując procedurę "Niebieskie Karty" w trybie określonym w § 3 ust. 2, w zależności od okoliczności wykonuje czynności określone w § 4 ust. 1 pkt 1-5 lub podejmuje inne niezbędne działania, których przebieg dokumentuje w sposób określony w § 4 ust. 2 i 3.

§ 6. 1. Policjant po wykonaniu czynności w ramach procedury "Niebieskie Karty" przekazuje wypełnioną "Kartę A" dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji, który postępuje zgodnie z zasadami dokumentowania służby, określonymi w odrębnych przepisach dotyczących organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Policji.

2. Kierownik jednostki organizacyjnej Policji lub upoważniona przez niego osoba, po otrzymaniu od dyżurnego jednostki Policji "Karty A", zleca przekazanie jej dzielnicowemu lub policjantowi realizującemu zadania dzielnicowego, zwanemu dalej "dzielnicowym".

§ 7. 1. Czynności wynikające z realizacji procedury "Niebieskie Karty" podejmowane po sporządzeniu "Karty A" wykonuje dzielnicowy.

2. Dzielnicowy po otrzymaniu "Karty A", w trybie określonym w § 6 ust. 2, jest obowiązany do podejmowania działań wobec rodziny dotkniętej przemocą w ramach procedury "Niebieskie Karty" i dokumentowania wykonanych czynności w celu dalszego monitorowania sytuacji w rodzinie, zapobiegania zagrożeniom oraz inicjowania innych działań pomocowych, w tym w szczególności do:

- 1) bezpośredniego kontaktu z rodziną, wobec której rozpoczęto procedurę "Niebieskie Karty", w celu rozpoznania sytuacji w rodzinie, potwierdzenia występowania przemocy w rodzinie oraz ustalenia rodzaju i charakteru potrzebnych działań pomocowych - niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania "Karty A";
- 2) przekazania ofiarom przemocy "Karty B", jeśli wcześniej nie było takiej możliwości, poinformowania o zasadach podjęcia działań prawnych, o organizacjach i instytucjach udzielających pomocy, a także o możliwościach przekazania przez Policję organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego bądź podmiotom, którym zleciły one realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, informacji o sytuacji rodziny i potrzebie udzielenia jej pomocy;
- 3) systematycznych wizyt, co najmniej raz w miesiącu, sprawdzających stan bezpieczeństwa domowników i zachowanie sprawcy przemocy w rodzinie;
- 4) podejmowania działań prewencyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie, w tym prowadzenia rozmów profilaktycznych ze sprawcą oraz informowania go o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziału w programach korekcyjno-educacyjnych dla sprawców przemocy;
- 5) umożliwienia ofiarom przemocy zapoznanie się, na ich żądanie, z treścią "Karty A", dokumentującej rozpoczęcie procedury "Niebieskie Karty" wobec jej rodziny;
- 6) przekazywania pisemnych informacji dotyczących rodzin, w których zachodzi przemoc, organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego bądź podmiotom, którym zleciły one realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zgodnie z procedurą ustawową;

- 7) podejmowania współpracy z przedstawicielami organów administracji rządowej i samorządowej, organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych na rzecz rodzin dotkniętych przemocą;
- 8) udziału w tworzeniu i funkcjonowaniu lokalnych zespołów pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w ramach współpracy z powołanymi do tego instytucjami i organizacjami;
- 9) przekazywania komórce organizacyjnej właściwej w sprawach nieletnich i patologii informacji dotyczących małoletnich z rodzin, w których występuje przemoc;
- 10) przekazywania oryginałów "Kart A" oraz dodatkowych materiałów istotnych dla sprawy do komórek organizacyjnych prowadzących postępowania przygotowawcze w celu przeprowadzenia w danej sprawie postępowania sprawdzającego - w przypadku posiadania informacji nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo lub wszczęcia postępowania przygotowawczego - w sytuacji uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa i gromadzenia ich kopii w celu dalszej realizacji procedury "Niebieskie Karty";
- 11) przekazywania oryginałów "Kart A" do akt postępowania przygotowawczego - w przypadku wszczęcia w danej sprawie postępowania i gromadzenia ich kopii w celu dalszej realizacji procedury "Niebieskie Karty".

3. Komórki organizacyjne, które uzyskały od dzielnicowego informacje lub materiały z realizacji procedury "Niebieskie Karty", są obowiązane do przekazania pisemnych informacji zwrotnych o sposobie ich wykorzystania i podjętych działaniach.

§ 8. 1. Dokumentacja prowadzona przez dzielnicowego na zasadach określonych w § 7 ust. 2 pkt 1-11 powinna zawierać między innymi takie informacje, jak:

- 1) dane o rodzinie: w szczególności liczba i wiek jej członków z uwzględnieniem dzieci, status prawny rodziny, inne osoby wspólnie zamieszkujące z rodziną;
- 2) sytuacja socjalno-bytowa rodziny, w szczególności źródła utrzymania, warunki lokalowe;
- 3) sytuacja opiekuńczo-wychowawcza dzieci;
- 4) zachowanie się sprawcy, w szczególności nadużywanie alkoholu, używanie środków odurzających, inne zachowania patologiczne, zaspokajanie potrzeb rodziny, wywiązywanie się z obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej;
- 5) termin i sposób powiadomienia osoby, uznawanej w trakcie realizacji procedury "Niebieskie Karty" za ofiarę przemocy, o zakończeniu prowadzenia procedury;
- 6) inne ważne informacje niezbędne dla realizacji celu procedury "Niebieskie Karty".

2. Dokumentację z realizacji czynności w ramach procedury "Niebieskie Karty" dzielnicowy gromadzi w teczce o nazwie "Przemoc w rodzinie".

§ 9. 1. Dzielnicowy może zakończyć prowadzenie procedury "Niebieskie Karty" wobec rodziny, gdy z posiadanej dokumentacji i uzyskanych informacji wynika, że w rodzinie tej nie występuje już zjawisko przemocy.

2. Zakończenie prowadzenia procedury "Niebieskie Karty" dzielnicowy dokumentuje w formie notatki urzędowej, wskazując przesłanki jej zakończenia. Notatkę zatwierdza przełożony, o którym mowa w § 10.

3. Dzielnicowy ma obowiązek powiadomienia osoby, uznawanej w trakcie realizacji procedury "Niebieskie Karty" za ofiarę przemocy, o zakończeniu prowadzenia procedury.

§ 10. Kierownik jednostki organizacyjnej Policji, lub wyznaczona przez niego osoba, jest zobowiązany do sprawowania nadzoru nad realizacją zadań wynikających z przepisów zarządzenia.

§ 11. Sprawozdawczość dotycząca działań Policji podejmowanych w ramach procedury "Niebieskie Karty" prowadzona jest zgodnie z odrębnymi przepisami regulującymi sprawozdawczość i planowanie w Policji.

Rozdział 3

Przepisy przejściowe i końcowe

§ 12. Dopuszcza się stosowanie druków "Karty A" i "Karty B", stanowiących załączniki do zarządzenia, o którym mowa w § 13, do czasu wyczerpania zapasów, nie dłużej jednak niż do dnia 31 października 2008 r.

§ 13. Traci moc zarządzenie nr 21 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu przeprowadzania interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie pod nazwą "Niebieskie Karty" (Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 111).

§ 14. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 marca 2008 r.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK Nr 1

NOTATKA URZĘDOWA O PRZEMOCY W

RODZINIE

Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji nr 4 -60-

Poz. 30

Załącznik nr 1
do zarządzenia nr 162 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 lutego 2008 r.

L.dz.

ZIW -

KARTA A

NOTATKA URZĘDOWA O PRZEMOCY W RODZINIE

Stopień	Imię i nazwisko funkcjonariusza sporządzającego notatkę	Jednostka Policji

(data, godzina i przyczyna podjętych działań, stopień, imię i nazwisko innego(yh) funkcjonariusza(y) oraz jednostka Policji, okoliczności, miejsce i cel podjętych działań)

POKRZYWDZONY/A I: (ofiara przemocy)	POKRZYWDZONY/A II: (ofiara przemocy)	WSKAZANY/A SPRAWCA:
imię i nazwisko	imię i nazwisko	imię i nazwisko
imiona rodziców	imiona rodziców	imiona rodziców
data i miejsce urodzenia	data i miejsce urodzenia	data i miejsce urodzenia
adres zamieszkania	adres zamieszkania	adres zamieszkania
numer telefonu	numer telefonu	numer telefonu
dokument tożsamości	dokument tożsamości	dokument tożsamości
PESEL	PESEL	PESEL
stosunek pokrewieństwa	stosunek pokrewieństwa	stosunek pokrewieństwa

ŚWIADEK I:	ŚWIADEK II:	ŚWIADEK III:
imię i nazwisko	imię i nazwisko	imię i nazwisko
adres zamieszkania	adres zamieszkania	adres zamieszkania
numer telefonu	numer telefonu	numer telefonu
dokument tożsamości	dokument tożsamości	dokument tożsamości
PESEL	PESEL	PESEL

OPIS ZAISTNIAŁEJ SYTUACJI ZGODNIE Z INFORMACJĄ UCZESTNIKÓW

POKRZYWDZONY/A / DOZNAŁ/A/	TAK	NIE	NIE UST	POKRZYWDZONY/A/ DOZNAŁ/A/	TAK	NIE	NIE UST	SPRAWCA DOZNAŁ	TAK	NIE	NIE UST
Przemoc fizyczna				Przemoc psychiczna				Uszkodzenie ciała			
- popychanie				- izolacja				- zasinienia			
- uderzanie				- wyzwiska				- zadrapania			
- wykręcanie rąk				- ośmieszanie				- krwawienia			
- duszenie				- groźby				- oparzenia			
- kopanie				- kontrolowanie				inne (podać jakie)			
- spoliczkowanie				- ograniczanie kontaktów						
Uszkodzenia ciała				- krytykowanie						
- zasinienia				- poniżanie				POPZEDNIE INCYDENTY PRZEMOCY W RODZINIE	TAK	NIE	
- zadrapania				- demoralizacja				Przemoc fizyczna			
- krwawienie				- ciągłe niepokoje				Przemoc psychiczna			
- oparzenia								Przemoc seksualna			
inne (podać jakie)								Uszkodzenie ciała			
Zmuszanie do obcowania płciowego lub innych czynności seksualnych								Zgłoszenie organom ścigania			
Zniszczenie /uszkodzenie/ mienia											
Zabór /przywłaszczenie/ mienia											
Groźba karalna /znieważenie/											

ZAŁĄCZNIK Nr 2

INFORMACJA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji nr 4

-62-

Poz. 30

Załącznik nr 2

do zarządzenia nr 162 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 lutego 2008 r.

KARTA B

INFORMACJA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

PRZEMOC W RODZINIE – jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Prawo zabrania stosowania przemocy i krzywdzenia swoich bliskich. Jeśli Ty lub ktoś z Twoich bliskich jest ofiarą przemocy ze strony osoby najbliższej, nie wstydź się prosić o pomoc. Pamiętaj, że prawo stoi po Twojej stronie.

Wzywając Policję masz prawo do:

- **Zapewnienia Ci bezpieczeństwa ze strony interweniujących policjantów** (art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji – policjanci wykonując czynności mają prawo zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia).
- **Informacji o interweniujących policjantach** – możesz spytać o stopień, imię i nazwisko oraz numer identyfikacyjny policjantów, a także o nazwę i siedzibę jednostki, w której pracują.
- **Wskazania dokumentacji policyjnej jako dowodów w sprawie przeciwko sprawcy przemocy.**
- **Zgłoszenia interweniujących policjantów jako świadków w sprawie karnej przeciwko sprawcy przemocy.**

Polskie prawo ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim za:

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 207 k.k.,
- pozbawienie człowieka wolności – art. 189 k.k.,
- groźenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona – art. 190 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej, w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania, lub znoszenia określonego stanu – art. 191 k.k.,
- doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (zgwałcenie) oraz doprowadzenie w ten sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności – art. 197 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- /UWAGA! Przesłupstwo to popełnia również mąż, gwałcąc własną żonę!/,
- powodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zespечения lub zniekształcenia ciała – art. 156 k.k.,
- powodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia na okres dłuższy niż 7 dni, w wyniku którego pokrzywdzony jest osoba najbliższa (ścigane na wniosek pokrzywdzonego), jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwa dłużej niż 7 dni (ścigane przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego) – art. 157 k.k.,
- uporczywe uchylanie się od wykonania ciążącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego) – art. 209 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego, organu opieki społecznej lub innego właściwego organu),
- kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej – art. 278 k.k. i art. 279 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- niszczenie, uszkadzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku – art. 288 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 210 k.k.,
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru – art. 211 k.k.,
- obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania – art. 200 k.k.,
- rozpijanie małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie, lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju – art. 208 k.k.

Masz też prawo do złożenia na Policji lub w Prokuraturze zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez osobę, która krzywdzi Ciebie lub/i Twoją rodzinę.

Przypominamy jednak, że zgodnie z art. 234 k.k. – podlega karze osoba, która przed organem powołanym do ścigania lub orzekania w sprawie o przestępstwo bądź wykroczenie, fałszywie oskarża inną osobę o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia.

